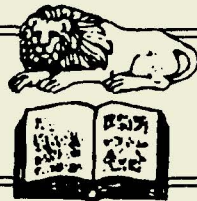
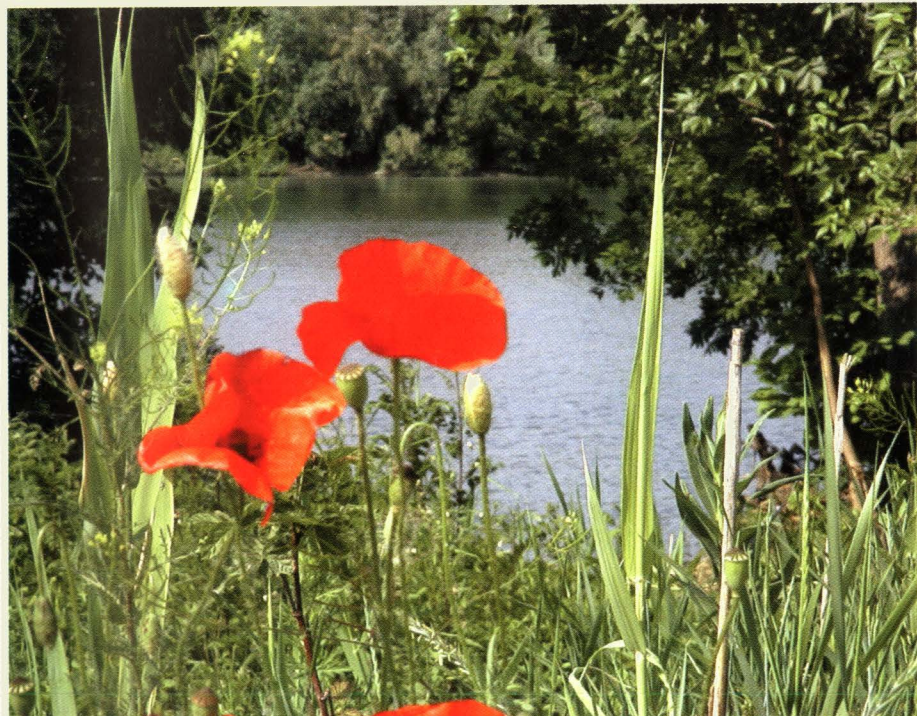

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

52. szám

Aratás, 2003

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat
Budapest, 2003

Tartalomjegyzék

A Tisza Kanizsánál (V.É. felv.)	címlap
Ajánlás	1
Csendes percek (Gyűrű Géza)	2
Apokrifek a Szent Könyvek kánonjában (Ladocsi Gáspár)	5
Áldás Ábrahám útján (Székely István)	11
A Biblia és a Korán (Zsuppán Monika)	13
Biblia és erkölcs (pápai dokumentum)	20
<i>Élő Ige Bibliaiskola. 42. óra (Vágvölgyi Éva)</i>	<i>21</i>
Dávid egyesített monarchiája (Gyürki László)	29
Biblikus folyóiratok szemléje (Székely István)	33
Internet Bibliai Böngésző	39
Olvasóink kérdezik (Martos Levente Balázs)	40
Társulatunk életéből	44
Könyvajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig ☎ 332-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai: Székely István, Tarjányi Béla,
Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafika: Vágvölgyi Éva

Nyomda: Royal Press Hungary

Ajánlás

Nem az evangélium változik; nem, mi vagyunk azok, akik éppen most kezdjük jobban megérteni. Aki elég sokáig élt, aki századunk elején találkozott az egész embert kívánó szociális munkaterület új kihívásaival, aki – mint én – húsz évet Keleten és nyolcat Franciaországban töltött, s így módja volt különböző kultúrákat összehasonlítani egymással, az tudja: elérkezett annak a pillanata, hogy felismerjük az idő jeleit, ragadjuk meg az általuk kínált lehetőségeket, és előre, a jövőbe nézzünk.

XXIII. János pápa nyilatkozata 1963.máj.24-én
(10 nappal halála előtt)

Zsoltár a lelkigyakorlaton (Zsolt 51)

*1.) Könyörülj rajtam, Istenem, szerető jóságod szerint,
és minthogy mérhetetlen a te irgalmad,
gonoszágomat töröld le rólam!*

Mosd le bűnömet teljesen, és vétkeimtől tisztíts meg engem! (3-4)

Szent Bernát szerint Jézus Szívének legszebb jelvénye: az irgalom. Mózes így imádkozott, amíg az Úr elvonult előtte: „Uralkodó Úr, irgalmas és kegyes Isten, hosszan tűrő, nagy könyörületeségű és hűségű, te irgalmasságot gyakorolsz ezer nemzedéken át, megbocsátasz gonoszágot, vétket és bűnt. Előtted azonban semmi sem marad büntetlen ...” (Kiv 34,6–7). Tehozzád jövünk, Istenünk, Te nem félsz a bűntől. Egyedül Te vagy az, aki még a bűnnel is tudsz mit kezdeni.

Te moss meg! Csak a határtalanul szerető édesanya, a hivatásból szolgáló ápoló tudja megtenni, hogy tisztába teszi gyermekét és betegét. Lemossa, és nem undorodik. Mint a gyermek felsír anyjához. úgy kérünk: tedd tisztába a lelkünket!

2.) Gonoszágomat belátom, bűnöm előttem lebeg szüntelen.

*Egyedül csak ellened vétkeztem,
ami színed előtt gonosz, olyat tettem.*

*Te feddhetetlen vagy döntéseidben, és igazságos,
amikor ítélsz. (5-6)*

A gonoszágom szemem előtt vibrál állandóan. lelkiismeretem nem hagy nyugodni. A gyilkosokról mondják, hogy visszatérnek áldozataikhoz. Bűnöm így jut eszembe. Te vagy, Istenem, egyedül feddhetetlen: Te vagy a jóság. és én Téged bántottalak meg ...

Felnőtteket megszegényítő volt az a bocsánatkérő gyerek. akinek szeméből hullottak a könnyek. amikor édesanyja elé állt. s azt mondta. az bánt a legjobban. hogy te olyan jó vagy és én bánatot okoztam.

3.) Íme én bűnben születtem, anyám már vétekben fogant engem.

*Te pedig a szívben élő hűséget kedveled, és kinyilakoztattad nekem
bölcsséged titkait. (7-8)*

Az Ószövetség még nem ismerte az áteredő bűn fogalmát. de jól ismerte tapasztalatból. hogy „az eredeti bűn következménye: hogy elvesztettük az eredeti szentséget. és emberi természetünk megsérült.” A katekizmus ré-

gebbi megfogalmazása mintha jobban kifejezné a szomorú valóságot: értelmünk elhomályosult, akaratunk pedig rosszra hajló lett. Isten azonban nyilvánlatkoztatta bölcsességének titkait. Megváltót ígért és küldött.

**4.) *Hints meg izsóppal, és tiszta leszek, moss meg,
és fehérebb leszek, mint a hó!***

***Add, hogy vidámságot és örömet halljak, hadd örvendezzenek
megtört csontjaim! (9–10)***

Misztérium, hogy miért engedte meg Isten a bűnt. Kisgyerek kérdezte egyszer: „Miért olyan jó rossznak lenni?” Máskor a bűnbánat és feloldozás hatását foglalta szavakba a gyermek: „Gyónás után könnyebb jónak lenni.”

Amikor a külföldiek azt állapították meg a magyarokról, hogy elfogyott arcukról a mosoly, a vidámság, akkor mi humorért, vidámságért könyörögünk. Nem felelőtlen vigyorgást kérünk, hanem a lélek szárnyalását: Azt, hogy ne búslakodjam azon, hogy a bűn elkövetésekor milyen gyenge voltam, hanem örüljek annak, hogy mindent elkezdhetek előlről.

Valamikor a Vigilia c. folyóirat közölni kezdte Mécs László önéletrajzát; aztán levették a napirendről. A néhány megjelent részletben szerepelt, hogy a hatásos, ünnepektől minden szereplése előtt meggyónt.

**5.) *Fordítsd el bűneimtől arcodat, és töröld el minden vétkem.
Tiszta szívet teremts bennem, Istenem,
új és erős lelket önts belém! (11–12)***

Ezekiel próféta óta ismerős az isteni gondolat: „Egy szívet adok nekik és új lelket öntök beléjük: elveszem testükből a kőszívet, és hús-szívet adok nekik, hogy parancsaim szerint járjanak, és ítéleteimet megtartsák és megcselekedjék, és az én népemmé legyenek, én pedig az ő Istenükké legyek.” (Ez 11,19–20)

Igen, ez egy igazi szívműtét! Arra várunk, hogy szívünk megerősödjék az Isten szeretetében és szolgálatában, s hogy az embereket is szeretni tudjuk úgy, ahogyan Krisztus szeretett. Szeretni akarunk az Ő Szívével!

**6.) *Ne taszíts el színed elől, és szent lelkedet ne vond meg tőlem!
Add meg újra az üdvösség örömét, a készleges lelkületet erősítsd
bennem! (13–14)***

„Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre ...” (Mt 25,41). – Éppen-séggel az a lehetőség is fennáll, amikor valaki eltaszítja magától Isten kezét, amikor ráüt az Isten kezére. Dacos kisgyerek szokta eltaszítani magától az érte kinyúló kezét! – Istenem, ne engedd meg, hogy eltaszítsalak magamtól!

**7.) A vétkeseknek megmutatom utadat,
és a bűnösök hozzád térnek.**

**Ments meg a vérontástól, Isten, szabadító Istenem,
igazságosságodat ujjongva hirdeti nyelvem. (15–16)**

Az igazi megtérésnek, az igazi bűnbánatnak jellemzője, gyümölcse, hogy a megtért ember nem zárja szívébe a megtérés örömét, lehetőségét, hanem ennek örömét a „háztetőkről” hirdeti: Emberek, jó győnni! Emberek, nem kell bűnben elveszni! – Olyan ez a kiáltás, mintha valaki az onkológiai osztályon fennhangon azt hirdeti, van gyógyulás a rákbetegségből, teljes, biztos gyógyulás!

Nyíri Tamás professzor tartott egy előadást egy katekétikai gyűlésen, s annak az volt a címe: „Válságban van a gyónás.” S az előadását azzal a kérdéssel zárta be: Válságban van a gyónás? S hogyan segíthetünk ezen? – „Úgy, ha ti és én mindig jól gyónunk.”

**8.) Nyisd meg, Uram, ajkamat,
hogy dicséretedet hirdesse szavam!**

**Hiszen te a véres áldozatot nem kedveled,
s ha égőáldozatot hoznék, nem vennéd szívesen.**

**Isten előtt kedves áldozat a megtört lélek, te nem veted meg
a töredelmes és alázatos szívet. (17–19)**

Az Egyház hivatalos imája, a zsoltosza is ezzel kezdődik: „Nyisd meg, Uram, ajkamat, hogy dicséretedet hirdesse szavam.” A felajánlási imákban is sokszor azért könyörgünk, hogy Isten tegye kedvessé a mi áldozatunkat. Tegye kedvessé imádságunkat. Előtte csak egy érték van, a „megtört lélek”. Nem a felfuvalkodott, nem a kérkedő, hanem a megtérő lélek: „Istenem! Légy irgalmas nekem bűnösnek” (Lk 18,13).

**9.) Jóságodban, Uram, tégy jót Sionnal,
építsd fel újra Jeruzsálem falait!**

**Akkor majd neked tetsző áldozatot hoznak eléd,
és oltárodon fiatal tulkokat áldoznak. (20)**

Csak Ő tudja felépíteni Jeruzsálem falait, hogy az biztonságos otthona legyen Istennek, és biztonságos otthona legyen Isten gyermekeinek. Ne tudja lerombolni a gonoszság azt, amit Isten felépített, s akkor hozunk majd áldozatot és az kedves lesz Isten szemében.

Gyűrű Géza

Ladocsi Gáspár

Apokrifek a Szent Könyvek kánonjában

Az átlagos bibliakritikai ismeretek birtokában könnyen megfogalmazódhat a nézet, hogy a Szent Könyvek jegyzékébe felvenni valamely iratot az apostoli letétemény őrzésében és továbbadásában minőségi igényességet tükröz, sőt a Szentlélek inspirációja következtében a kánoni jegyzék rögzítése tévedhetetlen döntés, amely egyenes és problémamentes kibontakozást mutat.

Annak, hogy ma apokrifnek mondott könyveket az apostoli igehirdetésben is szentnek tartottak, közismert igazolója a Júdás levél két mondata. A 9.v. Mózes eltemetése kapcsán a **Mózes mennybevétele** könyvet idézi. (Erről Origenész határozottan tanúskodik, aki még közelebbről ismerhette a két irat kapcsolatának lehetőségeit.) A 14. versben pedig a Hénoknak tulajdonított jövendölés szintén apokrif iratból való.

Az újszövetségi apostoli levelek egy részével egyidősnek mondható Római Szent Kelemen Korintusiakhoz írt levele - az I. század utolsó éveire datálható -, amelynek 23,3 versében idéz egy írást a következő formában: "Távol legyen tőlünk az Írás, mikoron azt mondja (Πορρῶ γενέσθω ἀφ ἡμῶν ἡ γραφή αὐτή, ὅπου λέγει): *"Boldogtalanok a kételkedők, akik lelkükben megosztottak, és azt mondják: Mindezeket még atyáink idejében hallottuk, és ime, megöregedtünk, de semmi sem teljesedett számunkra belőle. Esztelenek, vessétek magatokat össze a gyümölcsfákkal. Vegyétek példának a szőlőt, először leveleket hullajt, ezután hajtást növeszt, majd kilevelesedik, utána virágot, majd éretlen termést hordoz, és ezután mutatkozik meg a szőlőfürt."* Ugyanezt az „Írás-idézetet” találjuk az ún. 2. Kelemen levélben (2. Clem. 11,2-3) is, az alábbi bevezetővel: A prófétai szó ugyanis ezt mondja (Λέγει γὰρ καὶ ὁ προφητικὸς λόγος).

Szükséges néhány megjegyzést tennünk.

1. Az ún. 1. Kelemen levelet hitelesnek tartja az irodalomkritika, valóban az apostoli nemzedéket lezáró évekből való, míg az ún. 2. Kelemen levelet – bár Péter apostol harmadik utódjának tulajdonítják a kódexek elterjedésének korától fogva (már a Codex Alexandrianusból

is így ismerjük!) – a mai állásfoglalás szerint egyértelműen homiliának tekintik. Valószínűleg 140 körül írta egy ma ismeretlen homilista, feltételezhetően Korintusban.

2. A kifejezések "profetikosz logosz", "hé grafé" egyértelműen mutatják, hogy mint szent iratot idézik. (Hasonló kifejezések még az "írva van" (γεγραπται γαρ), vagy a "hé theia garafé" (ἡ θεία γραφή).

3. A két idézett szöveg pontosan egyezik. A szövegkritika útmutatása szerint az irat egy zsidó apokalipszis lehetett, amelyre Hermász a Pásztorban is hivatkozik a "mint írva van" (ὡς γεγραπται) formulát alkalmazva: *"Mondd meg Maximusnak: Íme, elközelgett a szorongatás, ha úgy látod, tagadj ismét. A megtérőkhöz pedig közel van az Úr, ahogyan ez Eldánál és Modátnál írva van, ők azok, akik a pusztában prófétáltak a népnek."* (Past 7,4)

4. Ebben az időben az apostoli iratokat (evangéliumokat, cselekedeteket, leveleket, apokalipsziseket) nem illetik ezzel a kifejezéssel. Használják a II. század végéig – vagyis a harmadik tanítványmenedéssel bezárólag – a következőket: "a boldogemlékű apostol (név) mondja (írja)" vagy az "apostolok emlékezete!" (ἀπομνημονεύμα τῶν ἀποστολῶν) pl.: Justinus Ap. I., 66,3. Az apostoli kor szent iratait – vagyis az Újszövetség szentnek tartott könyveit – "Írás"-ként megjelölve legelőször éppen az idézett ún. 2. Kelemen levélben találjuk: „Egy másik Írás meg azt mondja, hogy *nem azért jöttem, hogy az igazakat hívjam, hanem a bűnösöket*” (2. Clem. 2,4; καὶ ἕτερα δὲ γραφή λέγει). Jézus mondása ez, mely a Mt 9,13 -ban és Lk 5,33 -ban található. A szigorúbb irodalomkritikusok éppen ezért ezt az apokrifek között számontartott iratot még későbbre datálják, 180 utánra, vagyis a század végére, Szent Ireneus munkásságának és Muratori töredék keletkezésének éveire, melyek az Újszövetség apostoli tekintélyű iratairól mint "Írásról" és "Szent Könyvekről" beszélnek.

Az apostoli iratok gyűjtésének kritikai igényét és jegyzékének készítését, az elfogadott és az Egyházban felolvasható könyvek kánonba foglalását, a szélsőségesen Ószövetség-ellenes és a jézusi küldetés minden mást kizáró radikalizmusát hirdető pontuszi Markion hasonló jellegű törekvése nagyban segítette. Őt pedig 144-ben – egyetlen biztos dátum életéből – utasította ki közösségből a római egyház.

Az Egyház még csak a szükségét érezte a hitelesnek mondható apostoli szó és írás hagyomány összegyűjtésének, amikor Markion már más elvet alkalmazott Antitézis című munkájában. Elutasított mindent, ami a jézusi örökséget „a teremtő és törvényadó Isten” örökségéhez kötötte. Meggyőződése volt, hogy a jézusi lényeket Pál értette meg, aki szerinte a zsidó kinyilatkoztatást vele radikálisan ellentétesnek és összeegyeztethetetlennek tartotta. Csak az egyértelműen antijudaista páli leveleket fogadta el, főként a Galatákhöz írottakat, és ennek alávetve a két Korintusiakhoz és a Rómaiakhoz írottakat, valamint a két Tesszalonikiekhez, a Laodiceaiakhoz címzettet (ezt mi Efezusi levélként ismerjük), a Kolosszei, Filippi, és a Filemonhoz írtakat.

Lukács evangéliuma volt számára az egyedül hiteles, de az is csak megtisztítva a „zsidózó betoldásoktól és átfogalmazásoktól” (pl. a gyermekségtörténetől). Markionnak katalizáló szerepe volt a Nagye gyházra (Tertullianus kifejezése); dönteni kellett: egy elvre építve fogadjon el Jézus apostolaitól írásokat, vagy eredetiségében igényelje a tőlük származó, rájuk hivatkozó örökséget, vállalva a bennük rejlő következtelenségeket és összhangba nem hozható elemeket. Így jött el az ideje, hogy megszülessenek a Szent Könyvek első jegyzékei, először csak a helyi ismeretek dimenziójában.

A legősibb „Szent Könyvek Jegyzéke”-ként (kánon) számontartott Muratori Töredék valóban nagy kincs a kezünkben; a II. század utolsó harmadából való. Markionnak, valamint a nagy gnosztikus mesterek (pl. Valentinosz) és a katafrigeek (azaz a montanisták) írásait határozottan elutasítja, de elismeri János apokalipsziséét – amit Keleten több helyen nem –, és mellette Péter apokalipsziséét is, bár megjegyzi róla: *közülünk néhányan az egyházban felolvasni nem akarják*, és elismeri Hermász Pásztorát – (a nemrégiben írt könyvet), amit olvasni – tehát felolvasni – szükségesnek tart, de a nép között az egyházban (gyülekezetben) úgy terjeszteni, mint a prófétai vagy apostoli iratot – nem lehet.

Az alexandriai mesterek (Kelemen és Origenész) nyitottabbak voltak az apostoli hitelességű iratok elfogadásában. Jegyzéket a szó szoros értelmében nem hagytak ránk, nem nevezhetjük így Euszébiusz Egyháztörténetében ránk maradt (HE 6, 25) Szent Könyvekről való vélekedését sem, bár ez „Origenész Kánonja”-ként lett ismert. Első olvasatra is kitűnik, hogy a Szent Könyvekről csak a vélekedését foglalta ösz-

sze Euszebiusz. Az alexandriai mesterek munkásságában figyelemre méltó, hogy mely apostoli, vagy hozzájuk kötődő iratokat fogadtak el hitelesnek, hasznosnak, az „isteni tanítás tolmácsolóinak”. **Barnabás levelét** például ilyennek tartották. Hermász Pásztorát is kánoninak hitték (De Princ.4, 11). Ennek szerzője – szerintük – természetesen a Római levél 16,14-ben a Pál apostoltól említett Hermász. Ezt hozzájuk hasonlóan a „katolikus” Tertullianus is Szent Könyvként tartotta számon (De Or. Dom. 16).

Az apokrif evangéliumok közül az ún. **Zsidók Szerinti Evangéliumban** sokan a héber Mátét látták, fiatalon még Szent Jeromos is. Így igazolhatóan Szent Könyvnek tartották. Elismert volt számukra Péter Apokalipszisének sugalmazottsága, ahogy a Muratori Töredékben láthattuk. Alexandriai Kelemen még kommentárt is írt hozzá (Euszebiosz HE VI,14,1).

A **Zsidók Szerinti Evangéliumot, Péter Evangéliumát és az Egyiptomiak Szerinti Evangéliumot** a II. században a palesztinai ill. az egyiptomi egyházakban Szent Könyvnek fogadták el. Az elsőt a nazarénusok használták, a másodikat Szíriától Egyiptomig népszerűsítették, a harmadikat a nevében jelölt helyen.

A III. század egyetemes és teljes geográfiai igényű kanonizációs törekvésének köszönhető, hogy az említett "provinciális szent evangéliumok" feledésbe merültek, a tiszteletüket fenntartó közösségek jobban integrálódtak a Nagyegyházba vagy szorosabban kötődtek hozzá.

A teljesség kedvéért némi figyelmet kell szentelnünk a számtalan apokrif "Apostolcselekedetek" elfogadására, ill. el nem fogadására. Feltehetjük a kérdést: Miért nem kerülhettek bele még időlegesen sem a "Szent Könyvek" jegyzékébe? Alapvetően két lényeges indokot láthatunk: egyrészt igen csak belesodrótak a későantik ponyvaregény hullámveréseibe, – másrészt kétes tanítások propagálásának - elsősorban himnuszaiakkal – eszközeivé váltak. (A téma megérdemelve egy külön tanulmányt!)

Az apokalipszisek tekintélye is eggyé fogyott, hiszen ezek az Úr másodszeri dicsőséges érkezésének közelségét állították a hívek elé, még akkor is, ha éppen késlekedésére adnak magyarázatot, mint Hermász Pásztor.

Érdeemes megjegyeznünk azt is, hogy három népszerű apokrif mégis megmaradt az egyházak tiszteletében, nem "Szent Könyvként", de mintegy "ajánlott olvasmányként": a **Pilátus akták, Jakab előevangélium és Mária mennyekbe való átvitele** (Transitus Mariae A-B). Segítői lettek a kisebb egyházi ünnepek, a Mária tisztelet alakulásának, mellette a középkori misztériumjátékok és az egyetemes keresztény egyházművészet inspirálói voltak ill. az utóbbié maradtak minden stílusban mindmáig.

A konstantini fordulat után fél évszázad alatt az egyház püspökeinek első gondjai közé tartozott a Szent Könyvek rögzített rendjének és egyetemes egyeztetésének tisztázó munkája. Ez az igény mutatkozik meg Euszébiusz Egyháztörténelmében (HE III, 24-25), már a 315 utáni években; Jeruzsálemi Szent Cirill ezt mindenütt terjesztette és népszerűsítette katekézisében (Kat. 4,36) 348 körül; a Laodíceai Zsinat kánonjaiban (Can. 59, 60), 360 körül és Szent Athanáz 39. levelében, a 367. évi körlevélben ismételtelen megjelenik. Rendre megjegyzik azokat a könyveket, amelyeket használnak és tisztelnek, elutasításaikban azokra térnek ki, melyek városaikban vagy egyháztartományukban még mindig népszerűek voltak és veszélyt is jelentenek.

A folyamat záróköve a Gelasius pápáról (492-496) elnevezett Dekrétum, mely valószínűleg első redakciójában már Damazusz pápa (366-384) idejében létezett, végső formáját pedig később Hormisdasz pápa (514-523) alatt nyerte el. Ez a Dekrétum a szent és egyházakban felolvasható könyvek jegyzékét elutasításokkal és ajánlásokkal is kiegészíti; ez a kiegészítés az atyák műveire vonatkozik mint "legenda" a szó igazi értelmében, ma úgy mondhatnánk egyes közösségekben - főként szerzeteseknél - kötelező olvasmányok. Az ajánlás vagy elutasítás végső kritériuma pedig az, hogy "a megfellebbezhetetlen tekintélyű" Jeromos atyánk hogyan vélekedett róla.

Itt voltaképp lezárul a kanonizációs folyamat, de a Szent Könyvek jegyzékének apokrifekhez való kötődésében valami megmaradt még a Tridenti Zsinat IV. ülésének (1546. április 8.) Decretum de libris sacris et de traditionibus recipiendis (DS 1501-1505) rendelkezései után is.

Káldi György "Szent Biblia" fordítása nem zárult le „Szent János Jelenéseinek könyvé”-vel, bár igaz, hogy a VÉGE szó kinyomtatásra került, de a rákövetkező – és számozatlan lapok kezdetén ezen eligazi-

tás áll: "A' Manasszes Imádsága és a két Könyv, melyek Esdrás Harmadik, és Negyedik könyvei neve alatt forognak kézben, e helyen, tudniillik a Tridentomi Szent Gyülekezettől bévött igaz Szent Könyveknek rendi-kívül helyeztetek, hogy teljességgel el ne vesznének, mivel-hogy azokkal némely Szent Atyák néha éltek, és némely iratott, és nyomtatott Deák Bibliákban is feltaláltaknak."

Epilógus

Az apostoloktól ránkmaradt örökség őrzése kezdettől fogva kettős arculatú volt, II. században két szóban fejeztek ki: engrafósz - agrafósz, vagyis írásban rögzített és csak szóhagyomány útján terjesztett. Ez a két szó a harmadik században már azt jelölte, hogy a jegyzékbe foglalt Szent Könyvek, azaz a Szentírás gyűjteményébe felvett, vagy azon kívül esik. A Szent Könyvek kánonjának meghatározó rögzítője, Szent Athanáz - örökségét Róma is mértékadónak tartotta -, és a Gelasius pápa nevével fémjelzett Decretum mutatja ezt a szabályzatot, amely alapul szolgált a Tridenti zsinat számára, mikor a reformátorok „szűkítették” a Szent Könyvek kánonját, saját felfogásukhoz ragaszkodóan mint egykor tette Markion. De az Írás szent könyvei mellett az apostoli hagyomány világához tartozó ősi könyvek a máshonnet is ismert három kijelzés kategóriái alá rendeződtek: támogatott, túrt, tiltott. Támogatottak voltak és maradtak azok, melyek az Egyház hitelveit alátámasztották és liturgiáját szolgálták (mint például a Jakab előevangélium; III. és IV. Ezdrás); megtúrtek voltak azok, melyek a szent dogmák és erkölcsi rendelkezések (Sacra Disciplina) ősiségét igazolták, bár nem az egyháztól elfogadott formában (mint Hermász Pásztor) tiltottak voltak azok - és tüzzel vassal égetettek, melyek az egyház tantételeivel és szokásaival kifejezetten ellenkeztek, avagy azokat kompromittálták (mint a gnosztikus vagy judaista evangéliumok, levelek); ezeknek többnyire csak címeit vagy elretentésül idézett töredékeit ismerjük, avagy a közelmúlt archeológiai kutatásai tették ismertté (Nag Hammadi gnosztikus tekercsei). Az apokrif rejtettet, rejtendőt jelent, de végigkíséri a Szent Iratok gyűjtését, áthagyományozását és értelmezését. Ezért tanulmányozásuk mindig időszerű.

Áldás Ábrahám útján a keresztény és iszlám hagyományban

Adel Théodore Khoury libanoni melkita pap, a Műnsteri Egyetem professzorának előadása a Katolikus Bibliaszövetség hatodik, Libanonban 2002. szeptemberében rendezett kongresszusán. (Rövid tartalmi kivonat, készítette Székely István.)

Az Ábrahámnak ajándékozott áldás és ígélet (Ter 12,1-3) örökösiként egyre jobban felismerjük, hogy ezeket Isten minden népnek szánja.

Ábrahám a zsidóság számára az életet és fejlődést megalapozó önazonosság személyi biztosítója. Hite és engedelmissége által méltónak bizonyult Isten ingyenes áldására (Ter 15,6; 22,16-18). Az áldásból következik Ábrahámnak és utódainak közvetítői szerepe a többi népek felé (ld. Ter 18,17 és köv.). Ők Ábrahám Istenének népe (Zsolt 47,10), amely naggyá lesz (Sir 44,20-23), de más népek is Ábrahám gyermekeként részesei Isten dicsőítésének (Iz 19,24-25; 60,3-7; Jón). – Ezeknek teológiai értelmezése tág határok között változó. Az *exklúzivistá*, elzárkózó irányt képviselte a Makkabeus-felkelés, majd Kumrán, s a Templom pusztulása után egyre inkább a Tórára és a törvényekre koncentráló, csak Jákob utódait Ábrahám örökösének tekintő rabbinikus hagyomány. Az *univerzalista* irányzat jellegzetes képviselője Alexandriai Filón; eszerint Ábrahám előképe minden megtérőnek, aki a Teremtőt elismeri és parancsait követi: szellemi atyja a jóakarátú embereknek (ld. Iz 2,2-5; 49,6). De itt is fontos szerepe van Ábrahám vérszerinti utódainak, Jákob nemzetségén át.

A kereszténységben döntő Szent Pál felismerése (Gal 3,7-9), hogy Ábrahám számára – még mielőtt a szövetségben a zsidók ősatyja lett (Ter 17) – a *(tettekkel igazolt) hit* volt az ígérek feltétele (Róm 4,9-12). De a tőle való származás nem elég (Mt 3,9; Jn 8,39), sőt nem is szükséges (Mt 8,10-12; Csel 10,44-48; Jn 10,16). Krisztus megújítja az egész teremtést (Kol 1,15-20); Ő az egyetlen üdvözítő (Csel 4,12). Később ehhez kapcsolták azt a meghatározást, hogy az Egyház Krisztus Teste, s így az Egyházon kívül nincs üdvösség: ennek mai megfogalmazása: ahol Krisztus üdvözítése – Isten által választott bármilyen

úton – megvalósul, ott jelen van az Egyház. A II. Vatikáni Zsinat arra bátorít, hogy *más vallásokban is* ismerjük fel és erősítsük *az igazság*, valamint *a szentség* elemeit. Az emberiség üdvtörténetének *Jézus Krisztus a középpontja*, bár nem mindig látjuk, hogy miként kapcsolódnak össze Őbenne mindnyájan, akik meg vagyunk hívva az üdvösségre, akik részesei vagyunk Ábrahám megáldásának és az ígéreteknek.

Az iszlám hagyomány is (főként a Koránban) sokat mond Ábrahámról, szerepéről az egyes emberek és a népek gondolkodásában, vallásosságában. Ábrahám Isten barátja (4,125: khalil Allah): kiválasztott, szövetség és áldás birtokosa, hűséges szolgaként követi Isten útját. Istentől tiszta szívet nyert, és rendkívüli tudást fogadott be. Ő az első muzulmán: az Egyetlen Isten hitét vallotta, rendszeresen imádkozott, alamizsnát adott, jótetteket vitt végbe, vállalkozott a nagy zarándoklatra, s követve a rituális előírásokat belépett a szent sátorba is. – Az iszlám vallás saját magát *Ábrahám vallásának* tartja. Mohamed és a muzulmánok azt a parancsot kapták: »Kövess Ábrahámnak, az igazi hívőnek vallását« (16,123). Hitük szerint a Kába szentélyt Ábrahám és Izmael építette; közben azért imádkoztak, hogy támadjon követőik köréből egy próféta. »Ábrahámhoz azok állnak legközelebb, akik őt a legállhatatosabban követték, vagyis a próféta [Mohamed] s akik neki hisznek« (3,68). – Legtöbb teológusuk szerint csak muzulmánok juthatnak a paradicsomba, a többi emberek (így a zsidók és a keresztények is) az örök tűzbe kerülnek. Több tekintélyes teológus mást vall, hiszen a Koránban azt is olvashatjuk, hogy »a hívők, a zsidók, a keresztények és a szabeusok, akik hisznek Istenben és a végítéletben, ha helyesen cselekszenek, Istentől gazdag jutalmat nyernek« (2,62; hasonló: 5,69). – Az iszlám úgy univerzalista, hogy mindenkit muzulmánná akar tenni. A gyakorlatban elfogad a zsidó és a keresztény vallás követőivel egy bizonytalanul körülhatárolt szolidaritást, másokkal szemben pedig csak a szorosan vett igazságosságot követi.

A három vallás Ábrahámában (az ő hite és engedelmsége alapján) *közös atyát találhat, aki minden jóakarató emberhez szól.* A vallások együtt lehetnek tanúi Isten áldásának. Komoly párbeszéd és együttműködés – Isten segítségével – a három vallás barátságára, a globalizálódó világ békés, mindenkivel szolidáris együttélésére vezethet.

Zsuppán Monika

A Biblia és a Korán

Sokat hallunk mostanság az iszlám térhódításáról¹, de nem ismerjük valódi gyökereit. A világon három egyistenhitet valló, úgynevezett monoteista vallás létezik: a zsidóság, a kereszténység és az iszlám. Az iszlám szó önátadást jelent, teljes átadást, Isten akaratának a teljesítését; ez a hívő ember alapvető magatartása Teremtője felé. Az iszlám-vallást Mohamed (570-632) alapította, vallási rendszerét a Mekka környéki arab törzsek hagyományából, valamint a keresztény és zsidó vallás elemeiből állította össze, tanítását a Korán tartalmazza. Az iszlám tanítása szerint a Korán összefoglal és lezár minden addigi szent írást, és ezzel voltaképpen helyettesíti is azokat.

A Korán és a Biblia részletes ismertetésére itt most nincs lehetőségünk, csak érinteni tudjuk azon pontokat, amelyek érzékeltetni fogják a két Szent Írat különbségeit. A Korán tanítását, kapcsolatát a Biblia könyveivel keresztény hitünk fényében vizsgáljuk meg, ahogy azt a II. Vatikáni Zsinat *Nostra Aetate* konstitúciója is teszi, miszerint az iszlámnak vannak a kereszténység értékeivel megegyező értékei, ám sok tekintetben eltér a két vallás egymástól (NA 3.).

1. A Biblia és a Korán

A monoteista vallások közös vonása az egyistenhit, és közös eredetüket Ábrahámra² vezetik vissza, mégis Szent Könyvként más iratot tisztelnek.

¹ Statisztikák szerint **ma minden harmadik ember keresztény, és minden ötödik muszlim**. A huszadik században a Krisztus-hívők száma megháromszorozódott (számuk jelenleg több, mint 1,9 milliárd). A gyarapodás főként a népességrobbanásnak köszönhető. Mohamed próféta követői 1,18 milliárdnyian vannak, míg a hindu vallás 767,4 millió embert számlál. Buddhához 357 millióan fohászkodnak, és mintegy 15 millió zsidó él szerte a világban.

Lásd: [http://www.agria.hu/\(deutch_deutsch\)/hmhirlap/archiv/1998/0411/husv5.html](http://www.agria.hu/(deutch_deutsch)/hmhirlap/archiv/1998/0411/husv5.html)

² Ábrahám a Koránban (60. szúra, 4.vers)

A Biblia és a Korán

<i>Biblia</i>	<i>Korán</i>
<i>Jelentése:</i> (görög-latin <i>biblia</i>) könyvek	<i>Jelentése:</i> (arab <i>qur'ân</i>) hirdetést, recitálás
<i>Keletkezési ideje:</i> folyamatosan több száz év alatt íródott	<i>Keletkezési ideje:</i> mekkai korszak (610-622) medinai korszak (622-632)
<i>Eredeti nyelve:</i> héber, görög	<i>Eredeti nyelve:</i> arab
<i>Felosztása:</i> 46 ószövetségi és 27 újszövetségi könyv	<i>Felosztása:</i> 114 szúra (fejezet)
<i>Szerzői:</i> emberek, akik Istentől kapott sugalmazásra írták	<i>Szerzője:</i> Allah, ő küldte a földre (42. szúra 51. vers)
Istentől sugalmazott szent könyvek (Dei Verbum 11)	Az Ősirat, az égben lévő könyv másolata (13. szúra, 39. vers)
A Biblia az üdvösségtörténet- re épül	Nincs üdvtörténet
A világ számos nyelven olvassák, hirdetik	Olvasni, recitálni csakis arabul szabad

A kereszténység szent irata a Biblia. Elnevezése a görög könyv, *biblion* szó többes számú alakjából a *biblia*-ból (könyvek) származik. A Biblia elnevezés közvetlenül a latin nyelvből került a modern nyelvekbe, amikor is a XIII. sz.-tól egyes számban kezdték használni (*biblia*, -ae), így jelentése könyv lett, minek következtében a Bibliát magát a Könyvek Könyvének nevezték.³ A keresztény Szentírás 46 ószövetségi és 27 újszövetségi iratból áll, szerzőik sugalmazásra írták le az isteni kijelentést évszázadok alatt.

³ V.ö.: Rózsa Huba, Az Ószövetség keletkezése. Bevezetés az Ószövetség könyveinek irodalom- és hagyománytörténetébe, Szent István Társulat, Budapest 1986, 23. old.

A Korán az iszlám számára Isten szava, szent könyve, az iszlám elsődleges forrása,⁴ mely útmutatóul szolgál a hívő ember számára. Elnevezése a *qur'ân* szóból származik, mely hirdetést, recitálást jelent, annak a tanításnak a terjesztését, melyet Mohamed próféta Alláhtól kapott. A mozlimok szent könyve 114 szúrából (fejezetből) áll, és versekre oszlik. Minden szúra ugyanazzal a kezdősorral indul: *Allah, a könyörületes és az irgalmas nevében*. A Korán keletkezését két korszakra osztják, a mekkai (610-622) és a medinai korszakra (622-632). A Koránban többször⁵ előfordul az *al Kitab* (Írások) kifejezés, ami alatt a Tórárt (*Taurat*), a Zsoltárokat (*Sabur*) és az Evangéliumokat (*Indschill*) (vö.: 3. szúra 3 vers) érti, sőt, néha magát a Koránt (*Qur-an*). A Korán elismeri ugyan ezeket az Írásokat, de az iszlám tanítása szerint egyedül a Koránban szól Isten hozzánk, s elvezet az igaz egyistenhíthez. A zsidók és a keresztények a Koránban az *Írás népeként* (*Ah al-Kitab*) szerepelnek.

A Biblia szövegeit a Korán gyakran idézi, ám sohasem szó szerint, egyes részeket kihagy (pl.: Pászka leírás, Izrael prófétái, Jézus megkezesztelkedése) vagy „elfelejt” (pl.: Keresztelő János nem mint keresztelő jelenik meg). A Koránban a bibliai utalások mozaikját találjuk, a bibliai történetek új kombinációját, mely által ezek egészen más értelmet nyernek. A mozlimok számára az egyetlen autentikus Írás a Korán, és csak ezen keresztül értelmezhető a Biblia is.

2. Isten – Allah

A Korán istenfogalma a Bibliából származik, de sokkal inkább etikai kifejezés, mivel az iszlám tanítása szerint Isten/Allah az igazságosság alapelve szerint cselekszik. Ahogy a Biblia Istene, úgy Allah is a világ teremtője, a világfeletti örök létező, irgalmas és mindenható, aki megszólította az embereket, üdvösséget készít számukra, és prófétákon keresztül üzen nekik. Allah bölcsessége abban áll, hogy ismeri az eljövendőt, innen ered az eleve elrendelés-tan az iszlámban. Allah a végte-

⁴ Az iszlám vallás forrása a Korán mellett a Hagymány, azaz a hadisz. Ez Mohamed próféta mondásainak gyűjteménye, mely szájhagyomány útján maradt fenn. A hadiszok összességéből alakul ki a szunna („a kitaposott ösvény”), a helyes, követendő példa, viselkedésmód.

⁵ A 114 szúrában 230-szor az *Írás* ill. a *Könyv* kifejezés fordul elő.

lenül tökéletes, bölcs, igazságos, jóságos, mindenütt jelenlevő, mindentudó, mindenható, világfenntartó úr. Senki sem hasonlít hozzá, nem egyenlő vele, az értelem nem értheti el, szem nem láthatja, az embernek őt el kell fogadnia, hódolni kell neki.

Istennek 99 neve van a Korán szerint – melyek az ő tulajdonságait nevezik meg –, mivel egyetlen név túlzottan korlátozná őt, és ellentmondana az isteni szabadságnak.⁶ Az iszlám hitvallása⁷ szerint Allahon kívül nincs más Isten: „*Ó, Allah, az egyedülvaló, Allah, az örökkévaló! A nem nemzett és nem nemzetett. És senki nem fogható hozzá.*” (112. szúra). Ez az egyistenhit a monoteista vallás sajátossága. A keresztény hitvallás Szentháromságtanával – miszerint egy Istenben három személy van – az iszlám már nem tud mit kezdeni.

A Korán szerint az Istenről alkotott világot angyalok, szellemek, démonok és ördögök is lakják, az iszlám azonban olyan angyali hierarchiával, mint a kereszténység, nem rendelkezik. Gábiel angyalnak itt is kiemelkedő szerepe van, nem Máriával (Lk 1,26-38), hanem Mohameddel kapcsolatban, miszerint Gábiel Mohamednek adta át a Koránt.⁸ Ehhez az isteni világhoz tartozik hozzá a paradicsom és a pokol is. A paradicsomot pompás kertnek képzelel, a kifogyhatatlan „tej és méz” országának, melyet szűz leányok és ifjak laknak. Az idők végén Isten ítéletet tart, az emberek testben fel fognak támadni, és megjelennek Isten ítélőszéke előtt. Isten maga fog ítélkezni felettük egy mérlegre téve az ember jó és rossz tetteit. Mohamed próféta szerepe abban áll majd, hogy mint közbenjáró, szószóló szól a hívők érdekében. Az ítélet után a paradicsom nyitva áll a hívők számára. A hitetlenek és a bűnösök a pokolra jutnak, a megmentettek a paradicsomba. Isten azonban szabad, és hatalma van mindenképp, így a bűnösöket a paradicsomba, az igazakat akár a pokolba is juttathatja.⁹ A paradicsomban a

⁶ Lásd: Gott in: KHOURY, Adel Theodor (Hrsg.), Lexikon religiöser Grundbegriffe. Judentum-Christentum-Islam, Graz-Wien-Köln 1996, 424-428.

⁷ *l'õ ilõha illa-llõh wa-Muhammadun rasûlu-llõh*, azaz Nincs más Isten Allahon kívül és Mohamed Isten küldötte (vö.: 23. szúra, 116. vers).

⁸ Lásd: BETZ, Hans Dieter – BROWNING, Dan S. JANOWSKI – Bernd, JÜNGEL – Eberhard (Hrsg.), Religion in Geschichte und Gegenwart. Handwörterbuch für Theologie und Religionswissenschaft (Bd.4.), Tübingen 2001, 258-259.

⁹ Uo., 258-259.

legnagyobb jutalom az istenlátás (ru`ya) ajándéka, amikor Isten megmutatkozik és feltárja arcát. A pokolban tűz, fertő, utálat és undor lakozik, az elkárhozottak lakhelye ez. Az embereket Istentől a démonok (gör. diabolos) feje, *Iblis* téríti el és vezeti bűnre. Mind a paradicsom, mind a pokol örökké tartó állapotot takar, ám mivel Isten könyörülete mindennél nagyobb, ezért majdan a poklot és a paradicsomot is megszünteti, és Isten maga lesz a lét, mint egykor volt.

A Biblia tanítása szerint Isten szövetséget köt az emberrel (pl.: Ter 17,2), a Korán számára ismeretlen ez a fajta viszony Isten és ember között. A Biblia és a Korán közti nagy különbség éppen abban áll, hogy a Biblia az üdvösség történetére épül, ahol Isten szól és cselekszik; az Ószövetség egy nép életén át, az Újszövetség Jézus életén keresztül mutatja be, hogy ki az Isten és mit is akar. Az iszlámban nincs üdvtörténet. A Korán számára elképzelhetetlen, hogy Isten megtestesül és emberré lesz, nincs olyan üdvtörténet, ahol Isten kilép önmagából, ismeretlenségéből és belép az emberi történelembe.¹⁰ Közte és teremtménye között nincs közvetítő, mindent ő maga irányít.

3. Jézus és Mohamed

Az iszlám Mohamedet vallja a végső és legtökéletesebb prófétának, aki előtt igen sokan voltak Ádámtól Jézusig. Mohamed prófétával és a Koránnal befejeződött minden isteni kinyilatkoztatás, további már nem lehetséges. A Korán Ábrahámot minden hívő atyjának és példaképének tekinti (60. szúra, 4. vers), Mózesnek a Tórával az isteni kinyilatkoztatást és törvényadást, Jézusnak az evangéliumot köszönheti (43. szúra, 63. vers). A Biblia tanításával ellentétben Jézus¹¹ csupán egy a próféták sorában – hiszen a próféták között a Korán nem tesz különbséget (2. szúra 285. vers) –, elismeri emberi dimenzióját, de Isten Fiaként nem vallja, Isten és ember között közvetítő szerepet sem tölthet be, hiszen számukra ilyen nem létezik.

Jézus életéről, tanításáról, megváltó tetteről tanúskodik az Újszövetség – Mohamed életéről mi keresztények igen keveset tudunk. Moha-

¹⁰ Lásd: Gál Ferenc, Az iszlám Istenképe, Teológia XXI. évf. 1987. 2. szám, 83.

¹¹ Jézus neve 27-szer fordul elő a Koránban: 2,87.136.253; 3,45.52.55.59.84; 4,156.157.163.171; 5,46.78.110.112.114.116; 6,85; 19,30.34; 33,7; 42,13; 43,61.63; 57,27; 61,6.14.

med Kr. u. 570-ben Mekkában született, gyerekkoráról sokat nem tudunk, vannak szerzők akik családfáját Izmaelen¹² át Ádámgig vezetik vissza. Mohamed 11-szer nősült, sok gyermeke volt, mégsem maradt fiú örököse életben. A mozlímok számára Mohamed személye makulátlan – számtalan felesége és ágyasa ellenére – (33. szúra, 50.vers). Mohamed meghívását Gábiel angyal közvetítette, aki egy küzdelem során (vö. Jer 1,6 ill. Ter 32,23-26) meggyőzte őt, hogy hirdetnie kell Allahot (vö. 74. szúra), ahogyan azt Mohamed ettől kezdve meg is tette, és ennek szentelte életét. Három évig (610-613) családi körben, majd (613-622) a városban prédikált. A mekkaiak azonban ezt nem nézték jó szemmel, és üldözni kezdték az új közösséget. Mohamednek az életére törtek, ezért ő elmenekült Medinába. Ezt nevezik *hidzsrának*, Mohamed futásának. A mozlím időszámítás kezdete ez az időpont: 622. június 16. Medina fontos szerepet tölt be Mohamed életében, hiszen itt vált teljessé tanítása, itt szervezte meg a mozlím közösséget (*'umma-t*), és lett a közösség lelki és politikai vezérévé. Ettől kezdve az iszlám vallástól elválaszthatatlan a politika. Mekkától azonban nem tudott elszakadni Mohamed, és 622-627 között „kis háborúkat”, azaz portyázásokat tartott, melyek során híveivel lassanként visszatérhetett Mekkába, és a mekkaiak többsége hűségesküt tett neki (vö.: 48. szúra. 18. vers). Mohamed 632. június 8-án halt meg Medinában.¹³

Mohamednek volt egy híres misztikus látomása, amit „*Az éjszakai utazás*” címen említi a Korán (17.szúra). Ebben Mohamed mesebeli lován Jeruzsálembe repül, a Szent Mecsetbe, ahol is megtörténik a mennybemenetele.

4. Az iszlám emberképe

Az ember az iszlám tanítása szerint is a föld porából, Isten képére lett teremtve, aki lélekkel és értelemmel rendelkező lény, és ezáltal képes az isteni kinyilatkoztatás felfogására. Az élet hordozója a szellem (ruh), amit az embertől halála pillanatában a halál angyala elvesz. Az

¹² Az arabok Izmael leszármazottainak tekintik magukat (vö.: Ter 16,1-15; 17,20).

¹³ Mohamed életét lásd részletesen: Karen Armstrong, Mohamed. Az iszlám nyugati szemmel, Budapest 1998. illetve Csordás Eörs, Párbeszéd az iszlámmal, Budapest 2001, 12-32.

ember feladata, élete értelme Isten szolgálata (*A dzsinneket és az embereket azért teremtettem, hogy engem szolgáljanak.* 51. szúra 56. vers), az isteni parancs megtartása. Ezt segíti elő Mohamed próféta tanítása.

5. Isten országa

Jézus örömhírének magját képezte az *Isten országáról* szóló tanítás. Az iszlám ezt az elképzelést nem ismeri. Az iszlám teológiája a *kalám*, nem végérvényes, előre meghatározott tényállás rögzítését jelenti. Istennek vannak tulajdonságai, ám ezeket nem értelmezik, erre nem kaptak kinyilatkoztatást. A hittételek axióma-szerű kifejtése nem történt meg. A mozlím nem a hittételekből meríti önazonosságát, hanem a cselekedetekből, amit a *saria*, a törvény, a jog szabályoz. Ennek fényében értelmezik például a bibliai szőlősgazda (Mt 20,1-16) és a szőlőművesek (Mt 21, 33-46) példabeszédet, értelmezésük szerint *Isten országa* ott található a földön, ahol a saria, a törvény érvényesül. *Isten országa* megjelent a modern korban a mozlím vallástudósoknál, és így módon az ő felfogásuk szerint ez nem más, mint a mozlím hívők országa, s mint ilyen szemben áll minden más, nem mozlím ország.¹⁴

Röviden bemutattuk, hogy milyen nagy mértékben eltér egymástól az iszlám és a keresztény tanítás, Mohamed és Jézus élete. A Koránban gyakran a Biblia elbeszéléseinek átdolgozott részeit véljük felfedezni. Mohamed olyan vallásalapító, aki politikai karrierjét összeegyeztette vallási előírásokkal. Az iszlám a keresztény hit lényegét nem értette meg, Jézus tanítását és megváltó kereszthalálát nem tudta értelmezni, ezért kihagyta, így érthető, hogy egyszerűbb számára, ha Jézust csupán a próféták egyikének tekinti. A jelen világgal kapcsolatban beszél ugyan Isten országáról, de nem jézusi értelemben, hanem saját törvénye és jogalkotása szerint.

¹⁴ Bővebben lásd: Tüske László, A mennyek országa és az iszlám, Vigília 2003 / 4 (68. évf), 275-278.

BIBLIA ÉS ERKÖLCS

II. János Pál pápa április 29-én fogadta a Pápai Biblikus Bizottság szakmai összejevetelén Rómában üléselő tagjait. Rövid üdvözlő szavak után a következöket mondta:

»Ez a találkozás két okból is különösen kedves számomra: egyrészt Bizottságtok alapításának századik évfordulója, másrészt a jelen években tárgyalt téma miatt. A Pápai Biblikus Bizottság Isten Szavának ügyét szolgálja azoknak a céloknak szellemében, amelyeket elődjeim, XIII. Leó és VI. Pál tűztek ki. A Bizottság együtt haladt az idővel, osztozott nehézségeiben és gondjaiban. Azon fáradozott, hogy az isteni kinyilatkoztatás hirdetőjeként nehéz, időnként az egész emberiséget megrázkódtató helyzetekre és kérdésekre megtalálja az Isten által kínált választ.

Mostani vizsgálatotok is egy ilyen kérdésre irányul, amit »Biblia és erkölcs« címmel foglaltatok össze. Most abban a szinte megfoghatatlan helyzetben vagyunk, hogy a mai ember, aki kiábrándult az élet alapkérdéseire kapott számtalan gyenge válaszból, figyelni kezd a transzcendenciából érkező, a Biblia üzenetében kifejeződő hangra. Ugyanakkor egyre hevesebben utasítja el azokat a magatartásbeli kívánalmakat, amelyek összhangban vannak az Egyház által kezdettől fogva az Evangélium alapján élénk állított értékekkel. Ezért különböző olyan próbálkozások tanúi lehetünk, amelyek el akarják szakítani a bibliai kinyilatkoztatást az igényesebb élet példáitól. Ebben a helyzetben Isten Szavának figyelmes hallgatása adhat olyan válaszokat, amelyeket leg-tökéletesebben Krisztus tanítása fejez ki.«

Befejezésül a pápa bátorította a tudósokat ennek a fontos munkának folytatására. Ehhez saját imáját is ígerte és apostoli áldását adta.

[Forrás: Osservatore Romano, 9.5.2003.
Az idézetet németből fordította Székely István.]

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

A Lukács szerinti gyermekségtörténet

II. A születéstörténet

A.) Alapgondolat

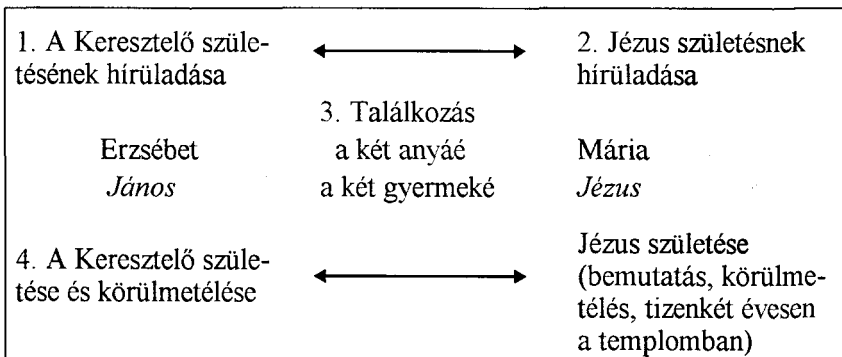
A keresztényeknek Jézus születésével kapcsolatos gondolkodását és elképzeléseit alapvetően a lukácsi születéstörténet határozza meg. Innen veszik eredetüket a karácsony fantáziadús és népi díszletei (pásztorjátékok, szállást keres a Szent Család stb.). Sajnos ennek során a hangsúlyok alaposan eltolódtak. A középpontba a kevésbé fontos került, az utalásokból kétségbevonhatatlan tények lettek. Szükséges tehát, hogy Lukács történetét „szaván fogjuk” és szerkezetét megismerjük.

Ennek során kiderül, hogy Lukács számára nem a születés jelene áll a középpontban – magát a születést két versben röviden elintézi –, hanem az angyalok híradása a pásztoroknak (8-14). Ebben a „kinyilatkoztató elbeszélésben”, melyben az „Úr anyala”, mint kinyilatkoztató hírnök, isteni ragyogásban jelenik meg, az újszülött gyermeket „szabadítónak”, „az Úr Messiásának (Krisztusának)” hirdetik. Ezek egyértelműen húsvét utáni krisztológiai felségcímek, melyeknek egyetemes és politikai zöngéje is volt.

B.) Szentírási szövegek: Lk 1,57-80; 2,1-20.

C.) Bevezetés

1.) A lukácsi gyermekségtörténet tudatos művészi felépítést mutat, amely teljesen a krisztológiai mondanivaló szolgálatában áll. Lukács nagyon szemléletesen egymás mellé helyezi Keresztelő János és Jézus születéstörténetét (egy diptichon formájában), ezzel eléri, hogy az olvasó egyértelműen felismerhesse Jézus nagyságát, egyedülállóságát – ami az evangélista félreismerhetetlen célja:

Jézus születéstörténete felülmúlja az azt megelőző születést, Keresztelő Jánosét. A kompozíció középpontjában a két áldott állapotban lévő asszony találkozása áll, pontosabban a két még meg nem született gyermeké. Ez a találkozás előre jelzi kettőjük későbbi kapcsolatát: János köszönti azt, aki nagyobb, mint ő; ez első prófétai tette is egyben.

Három himnusz hangzik el itt, egészen ószövetségi stílusban: a Magnificat (Lk 1,46-55), a Benedictus (Lk 1,68-79), és Simeon dicsőítő imája (Lk 2,29-32). Ezek teszik egyre aktívabbá a hallgatót az Isten hihetetlen tette fölötti határtalan örömben és dicsőítésben.

Néhány motívum teológiai kifejtése:

Az angyali jelenés kérdésében segítséget jelent egy rövid történeti áttekintés. Ahol az Ószövetségben egy adott alkalommal Isten maga szól, ott a későbbi leírások szerint már egy angyal beszél – mint ebben az esetben is, vagy például a húsvéti evangéliumokban, ahol szintén angyal közli az asszonyokkal a feltámadás örömhírét. A cél egyértelműen az, hogy lássuk: Isten sokféle módon, sokféle követ által akar

szólni hozzánk, úgy, hogy mi azt fel is tudjuk fogni térben és időben; ugyanakkor az is nyilvánvaló, hogy minden természetfeletti tapasztalat (az isteni betörése ebbe a mi véges világunkba) csak elégtelen képekben felfezhető ki.

A *szűzi szülést* is hasonlónak mondhatjuk. Bár sokan apologetikai vitákat folytatnak erről, le kell szögezünk, hogy ennek a hírnek *egyetlen célja* van: az, hogy *jel*. Ahogyan az üres sír jele a feltámadásnak, ugyanúgy a szűzi szülés jele Jézus istenfiúságának.

Számunkra, keresztény hívők számára a szöveg súlypontja a születés hírüladása kell hogy legyen, amely egyértelműen kifejezi, hogy a Megváltó fog megszületni Jézus személyében. A történetet úgy mondják el nekünk, hogy fel tudjuk fogni *Jézus* jelentőségét, s hogy megtapasztaljuk, kicsoda ő.

A szöveget hitvallás vezeti be: Jézus Isten Fia. A szűzi szülés ennek a kijelentésnek az elsődleges teológiai vonalát hivatott alátámasztani, hasonlóan a mennybemenetelhez és a pünkösdhöz: ott sem a kép a hittartalom. Ha leragadunk a képnél, azáltal nem a szöveg mélységét értjük meg, hanem épp az ellenkezője történik.

A hitvallás tartalma Jézus istenfiúsága, a Szentlélektől fogadás ezt magyarázza. Az elbeszélésből Isten Lelke láthatóvá válik, mint Isten teremtő ereje a világban, aki számára „semmi sem lehetetlen” (Lk 1,37). Máriának előképpé kell válnia számunkra az Isten iránti abszolút nyitottságban, az elfogadásban, ahogy feltétel nélkül ráhagyatkozik Isten működésére.

2.) A születéstörténet világtörténelmi kerete

Az üdvözítő születése

„Prienei felirat” a római korból

Ez a nap új arculatot adott a világnak. Romlásba dőlt volna, ha nem sugárik föl a ma született által egy általános üdv minden ember számára. Akinek helyes az ítélőképessége, az ebben a születésnapban saját életének és életerőinek kezdetét ismeri fel. Lehetetlen, hogy méltó módon köszönetet mondjunk a nagy jótéteményekért, melyeket ez a nap hozott nekünk. A

Lukács 2,8-14

⁸ Azon a vidéken pásztorok tanyáztak, és őrizték nyájukat az éjszakában. ⁹ Egyszer csak ott termett mellettük az Úr angyala, és az Isten fényessége körülragyogta őket. Félni kezdtek nagy félelemmel. ¹⁰ Az angyal ezt mondta nekik: »Ne féljete! Íme, nagy örömet hilde-

gondviselés, mely minden életet irányít, ezt az embert az emberek üdvére ilyen ajándékokkal halmozta el, hiszen ő számunkra és az elkövetkező nemzedékek számára, mint üdvözítő küldetett. Véget fog vetni minden háborúnak és mindent csodálatossá fog tenni. Megjelenésével az ősök reményei váltak valóra. Nemcsak hogy nagyobb az emberiség összes eddigi jötevőinél, hanem lehetetlen, hogy valaha nagyobb jöjjön nála. Az isten születésnapjával a világ számára elkezdődik az evangélium, mely nevéhez kötődik.

*A felirat Kr. e 9-ből származik.
1890-ben találták egy kisázsiai
városban, Prienében*

tek nektek, melyben része lesz az egész népnek. ¹¹Ma született nektek az Üdvözítő, az Úr Krisztus, Dávid városában. ¹²Ez lesz a jel számotokra: találni fogtok egy kisedet pólyába takarva és jászolba fektetve.« ¹³Ekkor azonnal menynyei sereg sokasága vette körül az anygalt, és dicsérte Istent:

¹⁴»Dicsőség a magasságban Istennek,
és a földön békeesség a jóakarató emberekben!«

A prieni felirat megmutatja nekünk, hogy a szavak, amelyek Lukácsban Jézus születésének jelentőségéről beszélnek, csak a világ nagyjainál voltak használatosak. A prieni felirat Augustuszt illeti isteni címmel. A párhuzamok mellett erős ellentéteket is találunk:

- ott a császár hatalomban és dicsőségben, itt a Gyermekek jászolban
- ott légiókkal fog véget vetni a háborúknak, itt a valódi Béke Fejedelme, aki Isten békéjét adja
- ott az evangélium, az örömhír erőszakon alapul, itt az evangélium Isten előfeltétel nélküli ajándéka az embernek.

3.) A szöveg szerkezete és közlési szándéka

A születéstörténet három részből áll:

A Jézus születése 2,1-7

B A születés hírüladása 2,8-14

C A hír beigazolódása 2,15-21

R. Pesch (német egzegéta) kimutatta, hogy ez a hármasszerkezet újabb és újabb hármasságra tagolódik (lásd Bevezetés 4.)

Minden hármasszerkezetnek a középpontjában van a szöveg súlypontja, tehát az egész szöveg középpontja a B-ben ill. annak középpontjában.

ban a 11-ben található: a bejelentés, hogy megszületett a *Messias, az Úr, az Üdvözítő* Dávid városában – ma (Lk 2,11).

Pesch szerint ez a mondat pontosan a születéstörténet középpontjában áll, ez az elbeszélés *középpontja*. Ebben találjuk az egyébként nem halmozott messiási címeit Jézusnak, amelyeket a közösség a feltámasztás pillanatában ismert föl. Erre akar bennünket a születéstörténet indítani: Ismerjük fel Jézusban a Messiást, az Urat, az Üdvözítőt.

Ez a felismerés a következő hármas egységekből nyilvánvaló számunkra:

- a B VI. 17.-ben: az angyal istendicsőítése
 - a C VIII. 23.-ban: minden *hallgató* csodálkozása
 - a C IX. 26.-ban: a pásztorok istendicsőítése a nyilvánlatkoztatásért
- Hasonló válaszra hív meg bennünket is.

4.) Jézus születéstörténetének szerkezete Lukácsnál

A. Jézus születése

I	Történeti időkeret, József betlehemi utazásának indítéka, Jézus születése Betlehemben	1 - 3
II	Jézus eredete Józsefen keresztül: Dávid nemzetségéből, Betlehemből	4 - 5
III	A Messiás rejtett megszületése	6 - 7

B. A születés hírüladása

IV	Az angyal megjelenése a pásztoroknak	8 - 10a
V	Az angyal híradása a pásztoroknak	10b - 12
VI	Az angyalok dicsőítő éneke	13 - 14

C. A hírüladás megerősítése

VII	A jelek megerősítése	15 - 16
VIII	A pásztorok beszámolója, a hallgatóság reagálása	17 - 19
IX	A pásztorok visszatérése és istendicsőítése; Jézus névadása	20 - 21

Részletes felbontás (motívumok)

A. I.	1.	Augusztusz császár rendelete	1
	2.	<i>Az első összeírás</i> Kvirinusz alatt	2
	3.	Mindenkinek a saját városában kell feliratkozni	3
II.	4.	József fölment Betlehembe, Dávid városába	4a
	5.	József <i>Dávid házából és nemzetségéből</i> ered	4b
	6.	Mária áldott állapota	5
III.	7.	Eljött a szülés ideje	6
	8.	<i>A fiú megszületése, az elsőszülötté</i>	7a
	9.	A kisdéd a jászolban	7b
B. IV.	10.	A pásztorok Betlehemnél	8
	11.	<i>Az angyal megjelenése</i>	9ab
	12.	A pásztorok reagálása; az angyali szózat bevezetése	9c.10a
V.	13.	Nagy öröm kihirdetése az egész nép számára	10bcd
	14.	<i>Megszületett az Üdvözítő, a KÜRIO SZ és SZÓTÉR, Dávid városában</i>	11
	15.	A kisdéd a jászolban, mint jel	12
VI.	16.	A mennyei seregek	13a
	17.	<i>Akik dicsőítik Istent</i>	13b
	18.	Dicsőítés és béke hirdetése	14
C. VII.	19.	Az angyalok elmennek, a pásztorok szavainak a bevezetése	15ab
	20.	<i>Felszólítás a kinyilatkoztatásról való megbizonyosodásra</i>	15c
	21.	A jelek megerősítése	16
VIII.	22.	A pásztorok beszámolója a kinyilatkoztatásról	17
	23.	<i>A hallgatóság csodálkozása</i>	18
	24.	Mária reagálása	19
IX.	25.	A pásztorok visszatérése	20a
	26.	<i>A pásztorok istendicsőítése a beigazolódott kinyilatkoztatásért</i>	20b
	27.	Jézus névadása	21

6.) Gondolatok a közös imához

Ma megszületett az Üdvözítő – aki a Krisztus, az Úr.

Ma működik Isten üdvözítése. „Ma teljesedett be ez az Írás” – így kezdi Jézus nyilvános működését Názáretben (Lk 4,21). „Ma velem lesz a paradicsomban” – ez Jézus utolsó szava a kereszten (Lk 23,43).

Ezekkel a „má”-kkal számunkra is ma van: így akarja Lukács elmondani azt, hogy Isten üdvözítése minden időben teljesedésben van.

Az örömhírt a szívünkben forgatni, mint Mária, dicsőíteni Istent. Ha nem mint olvasó gondolunk midennek utána, ami a Lukács 2,18-ban van, akkor egyszerre ott vagyunk és hallunk. A Lukács 2,20 szerint mi mindnyájan az örömhírré tudjuk bízni magunkat, amit mondtak nekünk, ami Jézus Krisztusban beteljesedett, és az ő Lelkében ma ismét működik köztünk.

D.) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Ének: Dicsérje minden nemzet (Énekelj az Urnak c. énekeskönyv)		énekeskönyv 480. old. 5 perc
2. Keresztelő János és Jézus születés-történetének összehasonlítása a.) Az azonos elemek kikeresése és aláhúzása a két szövegben b.) Az eltérések kikeresése és aláhúzása a két szövegben. Lásd Bevezetés 1.	egyéni, írásbeli munka, utána megbeszélés az óravezető irányításával	szentírási szövegek külön lapon, színes ceruzák 45 perc
3. A résztvevők meditatív csendben átgondolják a szöveg motívumait és elidőznek annál, amelyik személyesen megszólította őket. Rácsodálkoznak arra, hogy az egyes személyek életében, hogy működik Isten, hogyan kapcsolódik bele abba.	egyéni meditáció, utána csoportos megbeszélés	20 perc

Bibliaiskola

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
4. A születéstörténet világtörténelmi kerete A prienei felirat és Lukács szövegének összehasonlítása	párosával dolgoznak, után csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	szövegek külön lapon, ceruza 20 perc
5. A születéstörténet szerkezete Lásd Bevezetés 3. 4.	csoportos megbeszélés az óravezető irányításával	20 perc
6. Közös ima lásd. Bevezetés 6.	kötetlen ima az óravezető bevezetőjével, ének	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (októbertől májusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig).

A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a negyvenkettedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2003. június 29.

Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető

Gelley Anna munkatárs, Tarjányi Béla szakmai vezető

Gyürki László

Dávid egyesített monarchiája és Salamon temploma az archeológia fényében

(Archeológiai megvilágítás)

Izrael történelmének fénykora volt Dávid királysága, akinek sikerült az északi és a déli törzseket egyetlen birodalomban egyesíteni. Fia, a békésen uralkodó Salamon pedig felépítette a fényes templomot, amelyet Nabukodonozor pusztított el Kr.e. 586-ban. Ezt találjuk minden könyvben, amely Izrael történetét tárgyalja.

I. Finkelstein és N. Asher Silberman: A leleplezett Biblia (Párizs, Bayard. 2002) c. könyvében az archeológiai leletek alapján mindezt kétségbe vonja. I. Finkelstein azt állítja, hogy Kánaán meghódítása, Dávid és Salamon egyesített monarchikus állama sohasem létezett. Szerinte egy monoteista izraeli állam igazi létrejötte csak a VII. században következett be Jozija uralkodása idején. A Biblia megszerkesztése, összeállítása arra szolgált, hogy egy ragyogó múlttal igazolja, törvényessé tegye Júda terjeszkedését.

Mivel próbálja bizonyítani állítását a könyv, mit mond erről a régészet? A Kr.e. 10. század eseményeit nem lehet pontosan datálni és a Biblián kívüli források évéhez kötni. I. Finkelstein ezért ezt „mitikus kornak” nevezi. Megvizsgálja Izrael királyságának IX. századi kialakulását és történetét a VIII. századig. Elemzi, hogy mi történt ebben a korszakban Júda királyságában egészen a VI. század kezdetéig. Ennek a két királyságnak történetéhez jól hasznosíthatók a Biblia szövegeitől független történelmi ismeretek. A Biblia szerzőinek szándéka, néha a látszat ellenére nem történelmi elbeszélés megírása volt, hanem teológiai szempont vezette őket. Természetes, hogy a szöveg mögött mindig van utalás a történelmre, de úgy, ahogy ezt a szerzők látták a saját összefüggésükben és ahogyan azt közvetítették egy teológiai nézőpontból.

I Finkelstein szerint minden Jozija uralkodása alatt kezdődött. Ekkor már az északi királyság nem létezett, az asszírok visszavonultak a területről, és Jozija egy vallási reform érdekében kampányt tudott indítani. Ez volt az első lépés a monoteizmus kimunkálása felé. Kihasználta királyi hatalmát, és a „mitikus múltra”. Dávid és Salamon királyok-

ra hivatkozva igazolta azt a szándékát, hogy újra felépíti az egyesült nagy királyságot, amely vélhetően már létezett Dávid és Salamon idejében. Ekkor gyűltek össze Jeruzsálem papjai és írnokai, hogy összegyűjtsék a különböző hagyományokat, krónikákat abból a célból, hogy dicsőítsék ezeket a példaértékű uralkodókat és megmutassák, hogy az északi királyság azért pusztult el, mert bálványimádó volt és idegen hatalmakkal tartott kapcsolatokat. Itt tűnik fel a monoteizmus, mint az izraeliták vallása, és annak a nemzeti identitásnak elemévé válik, amely „egy király, egy állam, egy főváros, egy templom” köré kovácsolódik össze.

Ezzel nem állítja, hogy az első királyok és Salamon temploma csak a VII. században kitalált mítoszok. Saul, Dávid, Salamon minden bizonnyal létezett. A közelmúltban került elő a híres Tell Dan-i felirat, amely először említi Judával kapcsolatban „Dávid házát.” Ebben a korban az asszírok az északi királyságot „Omri házának” nevezik, aki Szamaria alapítója volt. A Tell Dan-i felirat Dávid uralkodása után egy századdal készült. Az arámi uralkodó, aki készítette, tudta, hogy Dávid az alapítója annak a dinasztiának, amely Jeruzsálemben uralkodik. Ezen túl, Izrael és Juda királyainak kronológiáját, ahogy a Biblia közli, legnagyobb részt más szövegek is megerősítik. Nem Dávid és Salamon valóságos létezéséről van tehát szó, hanem monarchiájuk mibenlétéről.

A Biblia szerkezetében legalább két, egymásnak szemmel láthatóan ellentmondó írás létezik. Az egyik, amelyik a VII. század előtti forrásokat hoz átírva a korabeli nyelvre, vagyis olyan elemeket használ, amelyek a VII. századra jellemzők. A másik, amelyik a VII. századi valóságként írja le a mitikus múltból átvett eseményeket. A szerkesztők által összeállított események, a régebbiek és korabeliek is, egy teológiai és ideológiai cél érdekében lettek összeválogatva és megszerkesztve. (Pl. Góliát katonai felszerelése megfelel egy VII. századi görög zsoldosénak.) A másik példa Kánaán meghódítása. Az archeológiai leletek tanúsága szerint ez sohasem történt meg. De érdemes összehasonlítani a Bírák könyvének elbeszéléseivel. A honfoglalás elbeszélése arra szolgált, hogy jogossá tegye a VII. századi területi terjeszkedés programját.

Nem kételkedik a Salamon templomának létezésében sem. Szerinte a VII. században a Biblia összeállításakor a szerzők szeme előtt volt egy templom. Mikor építették ezt a templomot? Erről a régészet semmit sem tud mondani, mert nem voltak ásátások a templom hegyen és ez politikailag ma is lehetetlen. Herodotosz szerint a második templom

építésekor az előző templom maradványait lerombolták. Biztos, hogy Hiszkija idejében a VIII. század végén a templom létezett. Az asszír források szerint Jeruzsálem ekkor fontos város volt, és mint minden városban, amely adott magára, neki is volt saját temploma. A bibliai szövegeknek ezt a részét történelmi síkra lehet terelni. A IX. század második felében a templom felújításának elbeszélése Joáz király idejében szintén történelmi hűségűnek fogadható el. A X. századból a templom építéséről nincsenek Biblián kívüli adatok. Viszont, ha a templom építését Salamonnak tulajdonították, akkor erről szájhagyományynak kellett lenni. Dávid városának régészeti kutatásai a X. századból nagyon kevés maradványt fedeztek fel és ezek között egy sem utal nagyobb építményre.

Jeruzsálem a X. században egy kis vidéki város volt. (A kis jebuzita város Dávid idejében 4,4 hektár lehetett 2000 lakossal. Jozija idejében a város 50 hektár volt kb. 20000 lakossal.) Azonban a szövegek és a régi Közel-keleti régészet bizonyítja, hogy már az újabb bronzkori királyok építettek fővárosukban palotát és templomot. Urusalim (Jeruzsálem) kánaáni királya, Abdi Heba palotáját említik az amarnai agyagtáblák a XIV. században, aki minden bizonnyal egy templomot is építtetett. Fővárosa mégis csak egyszerű falu volt. Mindenképpen elfogadható, hogy Salamon is építtetett egy palotát és egy templomot a jelentéktelen Jeruzsálemben a X. században. Ez a templom azonban nem lehetett a Bibliában leírt fenséges épület. Ez a leírás kétségtelenül annak a századok folyamán többször felújított, díszített, megváltoztatott templomnak felel meg, amelyet a bibliai írók maguk előtt láttak a VII. században.

A szerző teljesen elveti az egyesült királyság történetét. Állítja, hogy amit a régészet az utóbbi évtizedekben felszínre hozott, ez ellen a hatalmas izraeli királyság elképzelése ellen szól. Társával – Neil Asher Silbermannal bemutatja, hogy a X. századtól észak népessége növekedett, a falvak nagyobbak, gazdagabbak voltak, városok keletkeztek, a kereskedelmi kapcsolatok a szomszédos népekkel nagyon élénkek voltak. Ezzel szemben délen, Jeruzsálem környékén a lakosság létszáma stagnált, a kerámia leletek szegényesek, Juda elszigetelődött szomszédaitól. Csak Izrael végső bukása után, 722-ben kezdődött Juda demográfiai, gazdasági és politikai fejlődése.

Jozijának érdekében állt ezt a múltat revideálni, vagyis befeketíteni az északi királyság történetét és feldicsérni Juda királyai múltját. Mindezt annak érdekében, hogy jogossá tegye hódító törekvéseit és

fővárosává tegye Jeruzsálemet, mint egyedül törvényest, azért, hogy egyesítse az izraelitákat a zászlaja alatt.

Finkelstein tudja, hogy elgondolása sokakban felháborodást vált ki. Főképpen azon honfitársaiban, akik Izrael országát felépítették. Számukra Dávid és Salamon kora példaértékű. Megvádolják, hogy csökkent a Biblia történelmi hitelét. Ugyanakkor tudja, hogy Izrael történetének hagyományos képe még sokáig megmarad. Sajnálatosnak tartja, hogy úgy olvassák a bibliai szövegeket, hogy azokkal valójában nem találkoznak. Úgy szemlélik, mint Izrael népének folyamatos történetét. Ez a fajta olvasat a politikusokra, a hívókra és az emberek nagy részére vonatkozik. A kutató viszont be akarja mutatni az olvasóknak a legújabb régészeti felfedezéseket, és javasolja a szöveg újraolvasását közvetítők és előítéletek nélkül, a szöveg és az összeállítók iránt érzett csodálatot érzékeltetve.

A zsidó-keresztény kultúrának az alapvető szövege egy jelentéktelen kis országban íródott, az olyan nagy kultúrák, mint Egyiptom, Mezopotámia közelében, olyan népnél, amelyik különösen szegényes és egyszerű, „vidékiek” anyagi kultúrájának a nyomait hagyta. És valójában ez a tény az, amely ebből egy hihetetlen kalandot és egy megváltoztathatatlan forrást hozott létre.

Keresés

*Kerestem a fényt és kerestem az árnyat,
Ezeket megleltem, de Téged nem találtalak.*

*Kerestem az örömet és kerestem a fájdalmat,
Ezeket megleltem, de Téged nem találtalak.*

*Változóban az állandót?
Milyen értelmetlen a keresés!*

*Szeretlek a fényben és szeretlek az árnyban,
Szeretlek az örömben és szeretlek a fájdalomban.*

*Az állandót nem kell keresni:
Rád leltem önmagamban.*

(Havva)

Székely István

Biblikus folyóiratok szemléje

A *The Catholic Biblical Quarterly* 2/2002. számában Cornelis den Hertog bemutatja, hogy *Kiv 3,11-15-ben* Mózes kérésére Isten először bátorító választ ad: »Veled leszek« (ehyeh), majd ugyanezt saját nevének mondja: »Aki vagyok« (*Ehyeh*), végül találkozásukat és Mózes küldetését megerősíti harmadik személyben: »Aki van«, az küldött. Utána közli, hogy ezt a nevet (JHVH) kell használniok. Külön tanulmányban kellene vizsgálni ennek a bemutatkozásnak történeti és teológiai szerepét. – Moshe Garsiel azt elemzi, hogyan írja le 1Kir 3,16-28 *Salamon ítéletét*. A vádat előterjesztő asszony nyugodtnak látszik, a másik izgatottnak. A király összefoglalója (3,23) higgadt átgondolásra int. Az élő gyermek anyja most is okosan szól: »Kérlek, uram...« A gondolkodó olvasó élvezettel vesz részt az igazság felderítésében. – David A. Glatt-Gilad bemutatja, hogy a Biblia különböző könyveiben (pl. deuteronomista történeti mű, egyes próféták) hogyan jelenik meg Izrael történelmi korszakainak értékelése. Felhívja a figyelmet arra, hogy *2Krón* – a deuteronomista szerzőkhöz hasonlóan – *Jeruzsálem pusztulását* az Istenre nem hallgató nemzedék büntetésének tekinti, de ugyanakkor evvel a jóval későbbi szerző a saját generációját is figyelmezteti arra, hogy Izrael sorsának kulcskérdése a megtérés, Isten alázatos elfogadása. E szempontból végigtekinti a jelentősebb királyok magatartását (ld. pl. *2Krón* 7,13-14; 32,26; 33,12; 34,27; a fő ellenpélda Cidkija: 36,12-13). – Louis H. Feldman *Filó* »Mózes élete« c. művéről megállapítja, hogy az a Biblia alapján bemutatja Mózes kapcsolatait szüleivel és a befogadó fáraói házzal, testi és szellemi kiválóságát, »káldesi bölcsességét«, uralkodói egyéniségét. A Bibliától eltérve részletesen ír aszkétikus nevelkedéséről, királyi herceghez illő, de ősei hagyományát őrző műveltségéről. Ezzel Filó a múltjuktól elforduló zsidó kortársaihoz is akar szólni. – Vincent M. Smiles azt vizsgálja, mit ellenez Szent Pál »a nem ismerők buzgóságában« (Róm 10,2). Korábban Pál is azonosította a szövetséget a törvény szerinti tettekkel. De felismerte, hogy valójában a *szövetség kegyelem*, a *Lélek vezet a törvény helyes életreváltásában* (Róm 8,4; Gal 5,13-15; Róm 14,1-23). – R. Barry Matlock több irányból próbálja megérteni, mit jelent a *Szent Pál leveleiben* közel 40 helyen előforduló

»Krisztus hite«, több fontos helyen *szembeállítva* »a törvény cselekedeteivel«. A mellé az elterjedt értelem mellé, hogy az egyén Krisztust elfogadó hitéről van szó, odaállítja a lehetőséget: Pál Krisztus hűségéről beszél (Isten népe iránt). Ez azt jelenti, hogy a megváltás Isten ingyenes ajándéka. Az élesen szembenálló nézetek a szerző szerint indokolják a páli teológia alapos felülvizsgálatát. – Urban C. von Wahlde *1Ján 2,28-3,10* jobb megértése céljából szétválasztja Jézus két megjelenésére és az Istenre vonatkozó állításokat. 2,28-3,4-ben Jézus jövőbeli megjelenése buzdít a helyes magatartásra, amely mutatja majd, hogy valóban Istentől születünk. 3,5-10 int a bűnök elkerülésére (amiből látszik, hogy Istentől vagyunk); ebben része van Jézus (múltbeli) eljövételének, aki elvette bűneinket.

A folyóirat 3/2002. számában Antony F. Campbell azt mutatja be, hogy az Ószövetség nagy történeti műveinek (Pentateuchus, Deuteronomista Történeti Mű, 1-2Krón) rövid (kb.10-40 versnyi) szakaszai miként alkalmazkodtak az üzenetközvetítés körülményeihez. A hallgatók nem rendelkeztek írott szöveggel, és többségük nem is tudott olvasni. A tömören leírt cselekményt, beszédet, vitát, üzenetet a *magyarázónak részletesen kellett kifejtenie*. Az írás néha *több változatot* is tartalmaz, vagy módot ad többféle kifejtésre, s ezt a gazdagító, lényegét nem érintő pluralitást a zsidó és a keresztény kanonizálás is megőrizte. – Mark K. George arra hívja fel a figyelmet, hogy 1Sám16-31 milyen szokatlan részletességgel mutatja be Dávid fölényét Saullal szemben. Mindketten hasonlóan kiválóak, de *Dávid szíve az Úrnak kedves szív* (1Sám 16,7): tettei előtt Istenhez fordul, teljes lélekkel gyakorolja a kultuszt, feltétel nélkül bizik Istenben. Ez a 6.századi deuteronomista szerző ideálja is (eltérőleg pl. a papi és a krónikás szerzőkétől). – Kristin A. Swanson vizsgálja a *Hiszkija király korából* való, királyi tulajdonú *cserépedények fülén talált jeleket* (írás és kép). Hiszkija nevével és egyiptomi állatábrázolással ellátott sok korsón kívül voltak azonos műhelyben készült, de állatkép helyett rozettamintások (ez az asszírokra jellemző), továbbá ábra nélküli, sőt király-név nélküli királyi korsók is. Ez is igazolja, hogy Asszíria (amelyet

még Ácház hívott segítségül) az elpártolni akaró Hiszkiját megtámadta és hűbéresévé tette (ld. 2Kir 18,13-16). – Sue Gillingham a *zsoltárok és a prófétizmus* kölcsönhatásának alakulásáról ír. A kultikus próféták jól ismert hatásán kívül megfigyelhető, hogy a görög fordítás néhol átértelmezi a héber zsoltárszöveget. A fogság után, főleg a hellénista korban a zsoltárok a jövő reményét is hirdették. A Zsolt első 3 könyvének összeállításakor mindegyikbe kitüntetett helyre került egy-egy fontos királyzsoltár (Zsolt 2; 72; 89). A Makkabeus-kortól pedig (az apokrifok, a kumráni iratok és az Ujszövetség tanúsága szerint is) a zsoltárok szavainak teljesülése az új világkorszak beköszöntét jelzi. – David Janzen a *perzsa-kori jeruzsálemi templomi közösség* társadalmi és politikai helyzetét vizsgálja. Érdekes, hogy sokan közülük az állami közigazgatás »Yehud« területén kívül éltek (ld. Neh 11,25-36), de ezeknek hagyományos összetartozásuk és gazdagságuk miatt komoly súlya volt a templomi közösségben. – Jeffrey A. Gibbs azt elemzi, hogy a *Máté-evangélium első fejezeteiben* hogyan jelenik meg *Jézus mint Isten Fia*. Szöveghasonlóságok alapján arra következtet, hogy Jézus megkereszteléskor az Atya Jézus iránti szeretetét nem csak Iz 42 szavaival fejezi ki (ld.Mt 12,18-21 is), hanem Jer 31,20 [LXX: 38,20] szerinti, Izrael népe iránti szeretetével azonosítja. (Ez nem Zsolt 2-re alapozott »dávidi krisztológia«, hanem »Jézus mint Isten Fia«-krisztológia.) Jézust küldetésében először mások segítik (névadás, Egyiptom), majd Ő első fellépésekor a keresztségben »teljesíti, ami igazságos«, a kísértésben pedig élesen eltér Izrael hűtlenségétől (Mt 4,1-11; 16,23). Az evangélium bemutatja, hogy Jézus kész küldetésének betöltésére. A szerző Máté alapján Izrael népe és Jézus között több hasonlóságra és több éles ellentétre is rámutat, a beteljesedésig (Mt 26,28). – Hendrikus Boers a *2Kor 5,14-6,2* (krisztológiailag kiemelkedő) szakaszban az 5,11-6,10 nagyobb egységgel való összefüggését keresi, s ezért részletesen elemzi az említett szakaszt. Ezen belül a legmagasabb szintű az 5,18-20 szövegrész (Isten műve, amit Krisztusban tett a világgal). A nekünk szóló buzdítások: 5,16; 6,1.

Ugyanennek a folyóiratnak 4/2002. száma közli Mark S.Smith vizsgálataát (főleg Bir 6, Bir 13, Ter 32 és Kiv 3-4 alapján) arra vonatkozólag, hogy mit őrzött meg a »kollektív emlékezet« az *izraeliták őseinek isteneiről*. Ilyen istenek nevei, szent helyei, megjelenései az egyistenhit keretébe illesztve szerepelnek a Bibliában (pl. Isten angyaláiként). Természetesen sok minden kimaradt, így pl. a női istenségek. Jahve kizárólag Izrael népének Isteneként szerepel. – Paul A. Raabe 19

prófétai szövegrész alapján mutatja be, hogy az ott részletesen kifejtett bűnök és elítélések, büntető csapások rendszerint általánosíthatók, de most mégis főleg egy körre (pl. népre, vezető csoportra) irányulnak, amely okot adott a próféta megszólására (és ezért az ilyen szövegek legtöbbször a könyvek vagy azok nagyobb szakaszai elején állnak, pl. Iz 2; Óz 4; Am 1; Mik 1; Szof 1). – J.J.M.Roberts azt keresi, hogy *mi a mai teológiai jelentősége a »királyzsoltároknak«*. A 26 királyzsoltár különböző korokból való, de általános alapelveik – Jahve a király, Dávid háza az Ő választott szolgája, és Sion a városa – a keresztény teológiának is fontos kifejezőivé lettek. A királyokat a történelem (és maga a Biblia is) sokszor élesen elítéli, a királyság nem modern államforma. A teológia lényege azonban – új megfogalmazásban – a mai világ számára is az örömhír kifejezője lehet. (A teremtés és a történelem egyetlen ura Isten; Őt a földön a saját képére teremtett ember képviseli, városa – az igazságosság helye – az új, földi és mennyei Jeruzsálem.) – Louise Joy Lawrence felhívja arra a figyelmet, hogy az ószövetségi hagyomány – a környező népek felfogásával ellentétben – másként ítélte meg (néha elítélte) *azokat a »jöttetteket«, amelyekért nyilvános elismerés, köztisztelet járt* (ld. pl. Zsolt 49,19-20; Am 5,21-24; Jer 9,22-23). Ez a megkülönböztetés jelen van a hegyi beszédben is. Mt 5,17-48-ban Jézus olyan parancsokat ad, amelyek teljesítése nyilvános. Más a helyzetet a 6,1-20-beli parancsoknál, amelyeket nem tekinthetünk a közösségtől való elzárkózás ajánlásának, de amelyekre érvényes lehet a 6,2-ben szereplő elítélés. A szívbeli szándék különbözteti meg a dicsőség-hajhászást az erény dicsőségétől. – John Paul Heil részletesen elemzi *Róm 9,27-29* három versét. Felhívja a figyelmet arra, hogy a 27. vers szerint helyesen nem »csak« a maradék, hanem »legalábbis« egy maradék üdvözülni fog. A 29. versben már a »maradék« helyett »utódok« szerepelnek; ők jelentik a reményt arra, hogy »a még nem hívő Izrael« egésze üdvözülni fog. A vizsgált szakasz a 9-11. fejezet relatív csúcspontja (a végső 11,26 előtt).

A *Biblica* 1/2003. számában John J.Kilgallen SJ azt a féltékenységet magyarázza, amely Csel 13,45 szerint a *pizidiai Antióchiában* (és utána más városokban) »a zsidókat« Szent Pál ellen hangolta. Pál beszéde az örömhírt, az atyáknak tett ígéreteket, a bűnök bocsánatát és a megigazulást (a zsidó vallás áldozatok árán őrzött kincseit) mindenkinek kínálta, aki hittel elfogadja. Nem csoda, hogy ez ellen a zsidók és az »istenfélők« egy része *hagyományosan szenvedélyes »buzgalommal«* lépett fel. Lukács mesterien mutatja be a kereszténység gyökeres

újdonságának fokozatos térhódítását. – Paul Danove elemzi a *Márk-
evangélium Jézusról mint Krisztusról és mint Emberfiáról* képviselt
tanítását és annak módszerét (mind az elbeszélte történetbe való illesz-
tés, mind az olvasók hitének alakítása érdekében). Sokszori ismétlés-
ként, külön történet és magyarázat nélkül szól az evangélium Jézusról
mint Krisztusról (ami az olvasók számára elsősorban Istennel való
szoros kapcsolatát jelentette). Az Emberfia cím helyes értelmét és Jé-
zus személyében a Krisztussal való egységét főleg két 3-részes szöveg-
csoport (8,31-32a; 9,31-32; 10,32-34 és 8,38-9,1; 13,24-27; 14,60-
65) magyarázza; az első hármas csoport jövendöléseit értetlenség fo-
gadja, és Jézus tanítása követi. Mindezzel Márk a Krisztus helyett az
Emberfiára helyezi a hangsúlyt (előnye: már most isteni tulajdonságok,
a parúzia hitének elmélyítése). Az ismétlések segítik a szenvedés elfo-
gadását és a feltámadás hitét. Az egész módszer az olvasónak is to-
vábbadja az evangélium szereplőinek az új életet ajándékozó Emberfi-
ában való reményét. – Cornelis Bennema a *Lélek-kereszttség* jelentését
kutatja, főleg a *János-evangélium alapján*. Megállapítja, hogy Jézus
fő tevékenysége (a Lélekkel telt, kinyilatkoztató tanítás) maga a Lélek-
kel való keresztelés; ez a befogadókat megtisztítja és üdvözíti, az el-
utasítottakat elítéli. Jézus művét tanítványai folytatják (Jn 16,8-15;
20,22); az Ő szavak is Lélek és élet (Jn 6,63). A Lélek-kereszttség nem
egyszeri beavató cselekmény! Ez az értelmezés összhangban van az
Oszövetséggel (pl. Iz 11), és nincs ellentétben a többi evangéliummal.
– Dominic Rudman rövid cikke szerint a szinoptikus evangéliumok
szenvedéstörténetének egyes eseményei (a vihart lecsendesítő Jézus
halála, a sötétség, a templom függönyének kettéhasadása) jelezhetik a
káosz erőinek felülkerekedését, amit majd Jézus feltámadása után az
újjáteremtés követ.

A *Zeitschrift für die Neutestamentliche Wissenschaft* 2002. évi
1-2. számában Jörg Frey az ú.n. *Freer-Logiont* vizsgálja. Ez a szöveg
egy Charles Freer által 1907-ben Egyiptomban vásárolt keresztény
kódexben Mk 16,14 után szerepel, valószínűleg egy másoló betoldása-
ként. Ezt Szent Jeromos ismerte, és elejét (a tanítványoknak a sátán
befolyására hivatkozó mentegetőzését) bevette latin fordításába. Ez
mutatja, hogy milyen komoly ellenségnek látták a sátánt mind az első
keresztény századok, mind Szent Jeromos. A tanulmány szerzője
egyébként a betoldás folytatásának több helyen megrongálódott (gö-
rög) szövegét igyekezett helyreállítani. [Természetesen az evangélium
kánoni szövegének nem része a betoldás, annak Szent Jeromos által

latinra fordított szakasza sem.] – Adelbert Denaux a *Lk 19,12-28*-beli példabeszédnek egy – a szokásostól eltérő – értelmezését, valamint az utána következő (*Lk 19,29-44-beli*) bevonulás-leírással és Jeruzsálem sorsával való kapcsolatát mutatja be. A két szakasz bővelkedik párhuzamokban (szavak összecsengése, azonos fogalmak és hasonló magatartások). Az első szakasz magyarázza a másodikban leírt történetet és jövődőlést. A fő kérdés Jézus királyságának elismerése, s az ezt el nem fogadók megbüntetésé. (A szerző megemlíti, hogy az utóbbi években Giorgio Giurisato számos hasonló »diptichont« tárt fel Szent Lukács mindkét könyvében.) – Stefan Schreiber *Csel 2,1 kapcsán Pünkösdi ünnepének jelentését* vizsgálja. A zsidóság a Biblia előírása (Lev 23,15-21; Szám 28,26-31) és a (kumráni) Templomtekercs szerint ekkor az aratást ünnepelte (első termések); ehhez csatolta a Jubileumok (apokrif) könyve a megemlékezést a Noéval kötött szövetségről és annak többszöri megerősítéséről. (A Sinai-hegyi törvényadás ünneplése csak a Kr.u. 2.századtól mutatható ki.) Bár az aratás jelképezheti a Szentlélek eljövetelét, és a lángnyelvek azonos jelek a Jubileumok egyik pünkösdi leírásával, a nagyszámú idegen pedig csak valamely zárandokünnepen lehetett Jeruzsálemben, a *Csel 2,1* időzítése Szent Lukács teológiai szándéka szerint leginkább a világ korszakváltásának összetartozó fő eseményorát (Húsvét, Mennybemenetel, Pünkösd) érzékelteti. – A.J.M.Wedderburn a *Csel* többes szám első személyben elbeszélte részleteiből kiindulva számos változat végiggondolása után arra a feltevésre jut, hogy az *Apostolok Cselekedetei (és a Lukács-evangélium) szerzője* Szent Pál tanítványainak egyik csoportjához csatlakozott (de Pállal nem közvetlen kapcsolatban állott) személy, aki az említett »mi-részeket« Pál meg nem nevezett útítársától vette át. Ugyanehhez a tanítványi csoporthoz közel álltak vagy közülük valók az ún. pasztorális levelek szerzői is. A meg nem nevezett útítárs lehet Szent Lukács; mivel ezt a kortársak tudták, az ő nevével adtak tekintélyt a két fontos szentírási könyvnek. – Robert L.Brawley kifejti, hogy Szent Pál *Gal 4,21-28-ban* arra utal, milyen szerepe van Iz 51,1-3 és 54,1 szellemében az ígéret népének a föld minden nemzetsége megáldásában. Hasonlóan: a mózesi törvény nem elég, szükség van a Krisztusban elnyert szabadságra is, a szabályokat túlhaladó, Lélek-szerintjára (Gal 5,13-25). – Rövid cikkében Carsten Burfeind ókori íráskor alapján valószínűsíti, hogy *Csel 8,2-28-ban* nem maga az etióp főember, hanem annak felolvasó-szolgája olvasta hangosan Izajás könyvét.

IBB (Internet Bibliai Böngésző)

Érdeemes meglátogatni az alábbi címeket!

Jeruzsálem: <http://www.virtualjerusalem.com/news/>
<http://www.aish.edu/tours/tunnel/index.html>

Jeruzsálem városa <http://www.jerusalem.muni.il>
<http://www.usm.maine.edu/>
<http://www.md.huji.ac.il/vjt/>

Bibliai archeológia:

(École Biblique et Archéologique Française de Jérusalem)
<http://op.org/op/cbaf/index-eng.htm>

Ókori Izrael <http://www.israntique.org.il>

Miatyánk 1033 nyelven (magyarul is):

<http://www.christusrex.org/www1/patcr/index.html>

Szent Sír templom

<http://www.christusrex.org/www1/ofm/TSSpmain.html>
<http://www.israel-mfa.gov.il/mfa/maps.html>

Korán és az iszlám világa

<http://www.cibedo.de> (német)
<http://www.islamicity.org> (angol)
<http://www.islamic.com> (angol)
<http://www.muhammadith.org/> (angol)

Korán teljes szövege angolul

<http://www.al-islam.org> (angol)

Biblia

<http://www.online-bibel.de> (sok nyelven)
<http://bible.gospelcom.net> (angol és egyéb nyelvek)
<http://www.bibel.com/> (német)
<http://www.laparola.net> (olasz)

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre Martos Levente Balázs teológiai professzor válaszol.

📖 Kérdés: A szülők tiszteletének parancsához (Kiv 20,12) fűzött ígéret (vagy indoklás?) elsődlegesen az egyén hosszú életéről, vagy a nép fennmaradásáról szól?

Válasz: Állapítsuk meg először, hogy a „hosszú élet” valóban inkább a parancs megtartásával egybekötött ígéret, mint a parancs indoklása. Mind a héberben használt előjárószo, mind a mellékmondat igeideje inkább a jövőre utaló célt, nem pedig a múltban gyökerező okot fogalmaz meg. Az ilyenfajta ígéret a buzdító, kívánatos jövőt festő beszédmód sajátja. Pál apostol az efezusiakhoz írt levelében is ígéretről beszél (6,2k).

Ami a kérdésünk lényegét, vagyis az ígéret egyéni vagy közösségi jellegét illeti, az először is a parancsolatok sajátos jellegéhez kötődik. A parancsolatok mindegyike egész Izraelhez szól, de csak akkor teljeseedik be, ha az egyes izraelita megtartja őket. A parancsok esetében tehát szinte lehetetlen elválasztani az egyént és az őt hitében, meghívottságában hordozó közösséget. A parancsot kiegészítő ígéret is elválaszthatatlan ettől a kettősségtől, hiszen az ígéret csak arra vonatkozhat, aki a parancsot megtartja, az egyéneken fennálló közösségre. Egyrészt az egyéni értelmezés mellett szól az, hogy a saját szülőkről való méltó gondoskodás a saját gyermekek számára is fontos jó példa, ezért a saját hosszú élet záloga lehet, másrészt azonban a közösségi megoldást indokolhatja, hogy a szülőkről gondoskodó család a társadalom biztos alapja is.

A kifejezés közelebbi vizsgálata sem ad alapot egyértelmű válaszra. A szenvedő szolga napjait is „hosszúra nyújtja” az Úr, de a fősvénnyel és a gonosszal szemben a bőkezű uralkodó is sokáig él (Iz 53,10; Préd 8,13; Péld 28,16). A „hosszú napok”, „hosszú idő” mint ígéret különösen kedves a deuteronomista iskola számára, így nagyon gyakran találkozzunk vele a Második Törvénykönyvben. A tízparancsolat párhuzamos helyén kívül (MTörv 5,16) egy-egy parancsval vagy a parancsolatok összességével kapcsolatban említi MTörv 22,7; 25,15 valamint 6,2. A királyi dinasztiára utal MTörv 17,20. Mégis túlsúlyban vannak azok a helyek, amelyek egyértelműen a nép hosszú fennmaradására (vagy fenn nem maradására) vonatkoznak: MTörv 4,26.40; 5,33; 11,9;

30,18; 32,47. Úgy tűnik tehát, hogy a kezdetben egyénekre vonatkozó kifejezés különösen a deuteronomista hagyományban közösségi értelmezést nyert. Közbülső kapocsként szolgálhatott a gyermekekben tovább élő, áldott ember képe (vö.: MTörv 6,2; 17,20).

A tízparancsolat ígérete tehát egyaránt vonatkozik az egyénre és a közösségre. Az egyéni értelmezés alapja inkább a nagyszülő-szülő-gyermek kapcsolat nevelő erejében, a közösségi magyarázaté pedig az Izraellel szövetséget kötő, s ezért a parancsokat szankcionáló szuverén döntést hozó isteni akaratban keresendő.

☞ **Kérdés:** Zak 9,15 szerint a görögök ellen (Isten vezetése alatt) harcoló izraeliták mámorosan isszák a vért, és megtelnek vele. Mivel magyarázható, hogy ezt a harcot a próféta mégis Isten dicsőített tetteként írja le?

Válasz: A kérdés lényege, hogy miként lehet egy erőszakos, sőt az erőszakban gyönyörködő esemény Isten tette. A szakasz, amelyben ez az állítás feltűnik (9,11-17) ráadásul egy olyan szövegrész után áll, amely alázatos és békés uralkodót ígér Izraelnek (9,9-10).

A szövegrésszel kapcsolatban érdemes megjegyeznünk, hogy szövegkritikailag nagyon bizonytalan, fordítása nehézkes. A héber szövegből (a jelenlegi kritikai kiadásból) hiányzik is a „vér” szó, csak a Szeptuaginta egyes késői kéziratái egészítik ki a „mámorosan isznak” kifejezést „az ő vérüket” betoldással. A vér ivása önmagában is különös, hiszen azt tiltotta az ószövetségi törvény (Lev 3,17; MTörv 12,16; 15,23). Ha az eredeti szövegből hiányzott a vér kifejezés, akkor valamilyen győzelmi lakomára is gondolhatnánk. A „parittyakövek” összezúzása is békés fordulatra utal, éppen ebben a versben.

A modern fordítók jelentős része azonban a szövegkritikai nehézségek ellenére is feltételezi, hogy Zak 9,15-ben valóban vér ivásáról van szó. Tévedés lenne azt állítani, hogy az Ószövetség Istene haragvó Isten, az azonban igaz, hogy az Ószövetség egészében gyakrabban találunk erőszakos jeleneteket, mint az Újszövetségben. Ennek oka nyilvánvalóan nem Istenben keresendő, hiszen ő öröktől fogva és örökké irgalmas Isten, aki gyűlöli a háborút. Kinyilatkoztatását azonban egy konkrét embercsoporton, egy népen keresztül adta. Ennek pedig, mint minden embernek is, időre volt szüksége ahhoz, hogy megértse Isten jóságát és emberszeretetét (vö. Kiv 34,6). Isten irgalmát Izrael először elsősorban saját magán tapasztalta meg. Mint az elkényeztetett gyermek (vö. Óz 11,1-11), Izrael a vele szemben fellépők vesztét

mindig saját szempontjából, Isten áldásaként szemlélte. Amikor tehát a Bibliában kegyetlenséggel, erőszakkal találkozunk, szem előtt kell tartanunk azt a tényt, hogy Isten sohasem akarja a rosszat, de a világban megtűri, sőt néha pedagógiai céllal megengedi. Ennek a pedagógiai célzatosságnak része lehet az is, hogy ezáltal a „kivételezett”, a megsegített „kedvenc” a szabadulásban megtapasztalja Isten irgalmát.

Ha a fent említett értelemben a vér szóval kiegészítve olvassuk, Zak 9,15 a vér ivását áldozati összefüggésbe helyezi, hiszen a belőle ivókat áttételesen áldozati csészékhez illetve az oltár szarvaihoz hasonlítja. Ebből arra következtethetünk, hogy ez a tett bizonyos vallási jelentőséggel is bír. A harcosok annyira Istenhez tartoznak, hogy szinte az áldozat eszközeivé válnak: Isten mintegy általuk fogadja el az áldozatból egyedül neki járó részt, az áldozat vérét. Győzelmi mámoruk egyszerre jele Isten szabadító tettének és nagyon emberi, nagyon is gyarló elvakultságuknak. Ha tehát helyesen akarjuk érteni, akkor ebben a képben nem a kifejezőmódot, hanem a tanítást, azaz a szabadító Istenbe vetett hit megnyilatkozását kell látnunk.

 Kérdés: Ter 46,8-27 felsorolja Jákob utódait, akik Egyiptomba költöznek. A felsorolásban két dolog feltűnő: Egy helyen szerepel, hogy az anya kánaáni asszony volt (10. v.) Tudjuk-e, hogy mi ennek a jelentősége? Jákob 69 utódja közül csak két nő van (15. és 17. vers). Ez mivel magyarázható?

Válasz: A Szentírásban található nemzetségtáblák vagy genealógiák általában a férfi tagokat sorolják fel. Oket tartották a családok, nemzetségek fejének. Nők általában akkor kerülnek bele egy felsorolásba, ha valamilyen értelemben különleges szerepük volt, vagy valami más komoly indok szolt feltüntetésük mellett. Máriát leszámítva Jézus családfájában is (Mt 1,1-16; Lk 3,23-38) csak a moabita Rútot és a házasságtöréssel szerzett Betszabét találjuk meg a női felmenők közül. Az egyes esetekben mindig külön kell megvizsgálni azt, hogy található-e valamilyen különleges ok az illető feltüntetésére, hiszen az is igaz, hogy a nemzetségtáblák gyakran késői, hosszas szerkesztő munka eredményeként jönnek létre különböző régebbi listákból. Természetes, hogy a szerkesztők a megtalált anyagból válogattak. Ugyanakkor esetenként meg is tartottak olyan részleteket, amelyeknek eredeti jelentése már feledésbe merült. Jákob utódait tekintve feltűnő, hogy a családfóvel együtt számítva éppen hetven főt számolunk. A szerkesztőnek valószínűleg pontosan az volt a szándéka, hogy ezt a kerek számot elérje.

Simeon Saul nevű fiának anyja kánaánita volt. Az anya idegen származása ismét olyan információ, amely önmagában különleges, ezért említésre méltó. Simeon gyermekeinek nevei a nyelvészek szerint különben is a környező népekkel való keveredésre utalnak Simeon törzsét illetően. Emellett a kánaánita anya megemlítése utalás is lehet Lévinek és Simeonnak megtorló akciójára Szichem ellen (Ter 34,8-31). Leánytestvérük megbecstelentéséért bosszút állva betörték a városba, a férfiakat megölték, az asszonyokat pedig magukkal vitték (Ter 34,29).

Ez a történet azt is megmagyarázza, hogy Dina neve miért marad meg a nemzetségtáblában. Az ellene elkövetett gyalázat volt az elbeszélés szempontjából jelentős történet kiindulópontja (34,1-2). A csak itt valamint I Krón 7,30-ban szereplő Sára említésének eredeti oka a mai szövegösszefüggésből kideríthetetlen.

Az Egyház Krisztus Teste. A ház, amelyben Isten közöttünk lakik.

A Ház nem a miénk, mi csak szolgák vagyunk, akikre a gondozását bízta. És mi mind szolgák vagyunk, nem urak. Egyikünknek sincs joga hatalmaskodni a másik felett (Lk 12,42-48). Senki sem egyenlőbb a másiknál. Legfeljebb szolgább szolga a másiknál – ebben lehetne versenyezni (Mk 9,35).

* * * * *

*Hálát adok Neked és a szívem
Felujjong az örömtől,
Mert tekintetre méltattál
Engem, a semmi kis fűszálat,
Mely ma virul, de holnap elszárad.
Nagy dolgot műveltél általam:
Téged adhattalak.*

(Havva)

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Bibliaapostolképző szemináriumok – 2003 február 28-tól március 2-ig, Leányfalun, a Szent Gellért Lelkipraktikus Házban, a PPKE levelezős hallgatói szervezésében tartottunk bibliaapostolképző szemináriumot. Az ország különböző helyein tevékenykedő plébániai munkatársak úgy gondolták, hogy a sok elméleti tudás mellett gyakorlati ismereteket is szeretnének elsajátítani, és kérésükkel megkeresték Társulatunk elnökét, Tarjányi Béla professzor urat, aki közölte velük, hogy a Társulatunk továbbképzési munkacsoportja készséggel áll rendelkezésükre. Az elmélyült kiscsoportos munka és a sok közös beszélgetés között üde színfolt volt a szombati vidám este fergeteges közös játéka. A vasárnapi szentmise keretében történt a résztvevők szentírásának megáldása és a szentírásapostollá avatás. Szívből reméljük, hogy az ott felszított Isten Igéje iránti szeretetnek a lángja rajtuk keresztül futótűzként terjed majd tovább a Magyar Egyházban.

A leányfalui szeminárium résztvevői

Vajdaság 2003 május 23-25

Ha május, akkor Vajdaság — mondhatjuk most már, a hagyomány-nyá váló vajdasági bibliaapostolképzések nyomán. Ebben az évben Both István atya a Bánát szívébe, Muzslyára hívott minket, ahol a szalézi atyák kollégiuma adott otthont a képzésnek. Újra és újra szíven üt bennünket ezeknek a sokat szenvedett embereknek mély hite, elkötelezettsége és lelkesedése, ahogy az Isten Igéjét fogadják, a közösségi szentírásolvasás módszereit elsajátítják. Valószínűleg ennek a nyitottságnak volt köszönhető, hogy az eddig másoknak nehézséget jelentő szövegösszehasonlítás feladatait is bámulatosan jól megoldották. Ebben az évben már hárman vettek részt munkatársként a vajdaságiak közül (Kónya Livia, Móra Mária és Urbán Tibor); úgy tűnik, lassan-lassan ott is megszületik egy önálló munkacsoport. A bibliaapostolképző szemináriumot meglátogatta Huzsvár László megyéspüspök atya is.

A résztvevők visszajelzéseiből:

Nagy hálával tartozom a Mennyei Atyának, hogy az idén is itt lehettem köztetek. Minden nagyon jól ment, sokat megtanultam, és remélem, az otthoni kics csoportban hasznosíthatom. Köszönöm.

A muzslyai résztvevők Huzsvár László megyéspüspökkel

...A Szentlélek valóban köztünk volt, és ezt most éreztem először. A kis csapat annyira lelkes volt, mint még soha. A szövegeket nagyon könnyen feldolgoztuk, és mindenki szinte egy emberként vett részt benne. Mindenki igyekezett a legjobbat és a legtöbbet adni magából. Nagyon köszönöm, hogy itt lehettem.

A kocsim nem hogy tele van, de még meg is van baglyázva, hogy több már nem is férne rá. Szinte szóródik szana-szét az úton – akinek kedves, ingyen szedhet fel belőle. Ez nem is baj, hisz azért jöttem, hogy ne üresen térjek haza. Szinte szívtam magamba a szebbnél-szebb gondolatokat, mint a szivacs a vizet. Áldjon meg benneteket az Úr, hogy továbbra is élvezhessük munkátokat, és újabbnál újabb módszereiteket, amelyekkel most is élményben gazdagon, lélekben feltöltődve, hitben megerősödvé és sok új tapasztalattal térek haza.

Először vettem részt e találkozón, de nagyon hosszú időre feltöltöttem tudással, szeretettel és szép emlékekkel. Érzem, hogy rengeteg pótolni valóm van...

Köszönet nektek ezért a gyönyörű hétvégéért, amelyet veletek és Krisztussal tölthettünk. Mindig éljen bennünk a hit, remény és szeretet!

Társulatunk *Győri Egyházmegyei Csoportja* és a Mosonmagyaróvári Piarista Általános Iskola és Gimnázium idei *országos bibliai rajzpályázatának* ünnepélyes eredményhirdetése és a pályaművek kiállításának megnyitója május 4-én volt. – Társulatunk koordinátorának szervezésében a *Kaposvári Egyházmegyében* idén is lesz *Biblia-tábor*.

A *budapesti Jeromos-esték* keretében április 9-én *Tarjányi Béla* azt elemezte (a hallgatók bevonásával), hogy az evangélisták hogyan írják le Jézus első tanítványainak meghívását (Mk 2,16-20 és Mt 4,18-22; Lk 5,4-11; Jn 1,35-51); a különbségek – amint az evangéliumok egészében is – segítik a lényegében azonos üzenet (örömhír) teljesebb megértését. – Május 14-én *Nemeshegyi Péter* az ázsiai keresztény teológiai számunkra is sokat mondó vonásait mutatta be (pl. Isten egészen »más«, transzcendens és a világba testesült, a keresztben megnyilvánuló szeretete mindent felülmúl, számunkra Ő az út, mindenkit üdvözíteni akar). – Június 11-én *szentmisével* és kötetlen beszélgetéssel zártuk a munkaévet. – Ősszel az első Jeromos-est *október 8-án* lesz (18 órai kezdettel, a Bibliaközpontban: Bp. VI. Teréz krt. 28. I.em. 6-7.); *Kuminetz Géza* egyetemi professzor tart előadást „A Biblia helye és szerepe az Egyház jogrendjében” címmel. Szeretettel várjuk érdeklődő tagjainkat és vendégeinket.

KÖZGYŰLÉS

Meghívó – A Bibliatársulat vezetősége nevében Társulatunk minden tagját szeretettel meghívom a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat 2003. évi I. rendes közgyűlésére, amelyet 2003. szept. 11-én du. fél 5 órától tartunk a budapesti Bibliaközpontban (Bp. VI. ker. Teréz krt. 28.I.6.).

- Napirend: 1. A Számvizsgáló Bizottság beszámolója
2. Beszámoló a 2002/2003-as munkaév tevékenységéről
3. Ügyvezető elnök és a tisztségviselők választása
a következő négy évre
4. A 2003/2004-es munkaévre vonatkozó tervek ismertetése
- Tarjányi Béla ügyvezető elnök

Várható, hogy ez az első közgyűlés nem lesz határozatképes.

A második rendes közgyűlést szeptember 27-én délelőtt fél 11 órára hirdetjük meg (ez a második közgyűlés a résztvevők számától függetlenül határozatképes lesz):

Meghívó – A Bibliatársulat vezetősége nevében Társulatunk minden tagját szeretettel meghívom a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat 2003. évi **II. rendes közgyűlésére**, amelyet 2003. szept. 27-én szombaton de. fél 11 órától tartunk a budapesti Bibliaközpontban (Bp. VI. ker. Teréz krt. 28.I.6.).

- Napirend: 1. A Számvizsgáló Bizottság beszámolója
2. Beszámoló a 2002/2003-as munkaév tevékenységéről
3. Ügyvezető elnök és a tisztségviselők választása
a következő négy évre
4. A 2003/2004-es munkaévre vonatkozó tervek ismertetése

A közgyűlés előtt 10 órakor szentmise keretében adunk hálát Istennek, és kérjük továbbra is áldását munkánkra!

Szeretettel várjuk minden kedves Tagtársunkat!

Budapest, 2003. jún. 29.

Tarjányi Béla ügyvezető elnök

Tájékoztatjuk Tagtársainkat, hogy a Társulatunk által kiadott háromkötetes JEROMÓS BIBLIAKOMMENTÁR megjelenését nagyon sokan nagy örömmel fogadták. A kiadást megelőző kedvezményes elővásárlási akció során mintegy kétezer példány elkel, ami rendkívül jelentős sikernek számít ilyen tudományos szakkönyv esetében. A kiadványt azóta is keresik és vásárolják, hiszen a magyar teológiai könyvkiállításban egyedülálló és hiánypótló kézikönyv, amelyet minden Biblia iránt komolyan érdeklődő hívő, lelkipásztor, hitoktató nagy haszonnal forgathat. Kérjük Tagtársainkat és Olvasóinkat, ajánlják a kiadványt másoknak is, vagy rendeljék meg ajándékként olyanok számára, akik még nem vették meg. Igen értékes és reprezentatív ajándék!

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 5-6-ig a Bibliaközpontban imaórát tart, hogy Isten áldását kisedje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

A szentségimádások időpontja és az elmélkedések témája májustól augusztusig: júl. 4.: Zsolt 33,20-22; júl. 18.: Zsolt 70,5-6; aug. 1.: Zsolt 77,14-16; aug. 22.: Zsolt 145,1-9; szept. 5.: Zsolt 145,10-14; szept. 19.: Zsolt 145,15-21; okt. 3.: Ef 1,17-19a; okt. 17.: Ef 4,1-5; okt. 31.: Ef 5,1-2.

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk Tagjai és füzetünk Olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkézi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában, igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében ismételten szívből megköszönni!

Tarjányi Béla

Továbbra is kérjük kedves Olvasóinkat, Tagtársainkat, valamint a bibliaapostolképző szemináriumok résztvevőit, írják le és küldjék el szerkesztőségünknek a

Szentírással kapcsolatos élményeiket, tapasztalataikat, amelyeket egyéni vagy közösségi szentírásolvasás ill. bibliaórán való részvétel (bibliaóra-vezetés) során szereztek! A szerkesztők érdeklődve várják beszámolóikat: Székely István, Tarjányi Béla,

Thorday Attila, Vágvölgyi Éva, Zsuppán Monika

SZERETETTEL AJÁNLJUK KIADVÁNYAINKAT:

Ó- és ÚJSZÖVETSÉGI SZENTÍRÁS (Káldi-Neovulgáta). Ára 2400 Ft.

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (Káldi-Neovulgáta). Ára: 1400 Ft.

Plébániák, hitoktatók, egyházi közösségek a Bibliaközpontban
30% ill. 25 % kedvezményrel hozzájuthatnak:

Szentírás: 1680 Ft. Újszövetség és Zsoltárok: 1050 Ft.

JEROMOS BIBLIAKOMMENTÁR

1. kötet: *Az Ószövetség könyveinek magyarázata*
2. kötet: *Az Újszövetség könyveinek magyarázata*
3. kötet: *Biblikus tanulmányok*

A kötetek ára: 8.000 – 7.000 – 7.000 Ft

A három kötetes mű ára: 22.000 Ft

BIBLIKUS ÍRÁSOK sorozatunk:

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN, BIR 1. Ára: 480 Ft.

Mócsy Imre S.J., MI A BIBLIA? BIR 2. Ára: 420 Ft.

Tarjányi Béla. BIBLIKUS TEOLÓGIA – Tanulmányok, BIR 3.

Ára: 560 Ft.

Gyürki László. A BIBLIA FÖLDJE – MAGYAR SZENTÍRÁS-
FORDÍTÁSOK, BIR 4. Ára: 420 Ft.

Mócsy Imre. AZ EVANGÉLIUMOK HITELESSÉGE, BIR 5.

Ára: 640Ft.

E g y é b:

BIBLIATUDOMÁNY CD (Káldi-Neovulgáta Biblia, konkordancia.

35 biblikus könyv. 600 kép). Ára: 8000 Ft.

Vágvölgyi Éva. CSENDES PERCEK. Ára: 580 Ft.

Vágvölgyi Éva. AZ ARANYVIRÁG – Mesék kicsiknek és nagyoknak
(3. kiadás). Ára: 540 Ft.

A. Hecht. KÖZÖS UTUNK A BIBLIÁHOZ. 2., bőv. kiadás.

Ára: 480 Ft.

Isten Szava

*Egy példány ára 150 Ft,
az évi négy szám 600 Ft (+ postaköltség)*

A hetvenkét tanítvány küldetése

*Ezek után az Úr kiválasztott más hetvenkettőt,
és elküldte őket kettesével maga előtt
minden városba és helységbe, ahova menni készült.*

Azt mondta nekik:

*Az aratnivaló sok, de a munkás kevés. Kérjétek azért
az aratás Urát, küldjön munkásokat az aratásába.*

*Menjetek! Íme, úgy küldelek titeket,
mint bárányokat a farkasok közé.*

*Ne vigyetek erszényt, se tarisznyát, se sarut,
és az úton senkit se köszöntsetek.*

*Ha valamelyik házba bementek,
először ezt mondjátok: Békesség e háznak!*

*Ha a békesség fia lakik ott, rászáll a ti békességték;
ha pedig nem, visszaszáll rátok.*

*Maradjatok ugyanabban a házban,
egyétek és igyátok, amijük van,
mert méltó a munkás a maga bérére.*

(Lk 10,1-7)

örökre megmarad
